

Kide

Lapin
yliopiston
yhteisölehti
1 • 2009

Kide

Lapin
yliopiston
yhteisölehti
1 • 2009

8

Kylmää kyytiä Lapissa?

Marjo Laukkanen

24

Luontoharrastajasta lintututkijaksi

Sari Väyrynen

26

Nollan ja ykkösen imussa

Olli Tiuraniemi

12 Tyttöä ja poikaa kasvattamassa, **Outi Ylitapio-Mäntylä**

14 Miten hiekkakakku jaetaan? **Laura Junka**

18 Identiteetin rakennusta sillä silmällä, **Ari Virtanen**

19 Euroja foliossa – Postia Rovaniemen Setalle,
Hanna Peltomaa

22 Konstailematonta kurmetta, **Tuija Kauppinen**

“

*Yliopistolla on tähänkin saakka ollut
vapaus päättää sisäisestä hallinnostaan.
Nyt sen uudelleenorganisointi on tarpeen,
ja sitä lisävapautta, minkä yliopistolaki suo,
tulisi ennakkoluulottomasti hyödyntää.*

- 4 **Pohjoisen puolesta**
- 7 **Pääkirjoitus**, Päivi Naskali
- 17 **Siula**, Eeva Jokinen
- 20 **Kolumni**, Matti Niemivuo
- 21 **Kotisivu**, Jyrki Paukku
- 30 **Väitökset**
- 31 **Julkaisut**
- 32 **Opin polulla**, Veera Vasara
- 33 **Lyhyesti**
- 38 **Eskon puumerkki**, Juhani Lillberg
- 42 **Hiutaleita**, Aini Linjakumpu

**Tervetuloa
virkaanastujaisiin.**
Professorit
esittäytyvät
s. 28–29.

Helmikuu/2009

Sukupuolen arkisuus muodostuu monenlaisista tavoista, odo-
tuksista ja rajoista, jotka huomataan kunnolla vasta sitten, kun
ne tehdään toisin tai ylitetään. Naistutkimus juhlii tänä vuonna
Lapin yliopistossa 20-vuotista taivaltaan. Miten sukupuoli
näkyi, peittyi ja muotoutuu pohjoisen yliopiston arjessa?
Entä kulttuurissamme laajemmin?

Kannen kuvat & kuvankäsittely: Arto Liiti

TOIMITUS

Päätoimittaja

Olli Tiuraniemi
puh. (016) 341 2230, 0400 695 418
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Teeman toimitussihteeri

Marjo Laukkanen
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Tiedottaja

Sari Väyrynen
puh. (016) 341 2217, 040 571 1960
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Ulkoasu ja taitto

Niina Huuskonen
puh. (016) 341 3247, 040 740 2237
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Valokuvat

Arto Liiti
puh. 040 729 7367
etunimi.sukunimi@leuku.fi

Avustajat

Laura Junka
Tuija Kauppinen
Veera Vasara

Lehti ottaa sitoumukset vastaan aineistoja
mutta pidättää oikeuden muokata niitä.

JULKAISIJA

Lapin yliopisto/Viestintä
PL 122, 96101 ROVANIEMI
tiedotus@ulapland.fi

ILMOITUSVARAUKSET, TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET

Leila Tauriainen
puh. (016) 341 2250,
tiedotus@ulapland.fi

Ilmoituskoot

Takakansi
170 x 200 mm
Sisäsivut
Kokosivu 170 x 220 mm
Puoli sivua, vaaka 170 x 110 mm
Puoli sivua, pysty 85 x 220 mm

Seuraava Lapin yliopiston Kide ilmestyy huhtikuussa 2009.

Painos: 4000 kpl
Painopaikka: Oy Sevenprint Ltd,
Rovaniemi 2009

ISSN 0787-0965

www.ulapland.fi/kide

Pohjoisen puolesta

Valokuva: Johanna Lühio

Taideteollisuutta huipulta

Kun olin Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan pääsykokeissa kolmisen vuotta sitten, koetilaisuudesta vastaava opettaja tsempasi meitä sanomalla: ”Ei hätää, useat oppilaat tekevät parhaat työnsä pääsykokeissa.”

Mielestäni hän oli väärässä. Luovuus ja motivaatio ovat varmasti pääsykokeissa huipussaan, mutta itseilmaisutaito on monelta tuolloin vielä hakusessa, ja haku loppuu vasta intensiivisen opiskelun myötä.

Opiskelun vapaus mahdollistaa avoimen ja monipuolisen itseilmaisun sekä sen opintopisteyttämisen. Toisaalta työelämäänkin tutustuneena voin sanoa, että taiteen vapaat kädet kahleutuvat aina jossain määrin, kun omat visiot päätyvät yleisön tai pomon arvioitaviksi. Vain aniharvat pärjäävät vapaina taiteilijoina.

Yli kolmasosa Suomen taideteollisen alan ammattilaisista valmistuu tänä vuonna 30-vuotisjuhliiaan viettävästä Lapin yliopistosta. Kolmekymppisiä juhlistetaan 9.–27. maaliskuuta järjestettävällä DESIGN 96300 -tapahtumalla, joka sisältää useita erilaisia näyttelyitä ja esittelyjä. Juhlaviikot huipentuvat 20. ja 21. maaliskuuta järjestettävään seminaariin ja upeaan muotinäytökseen.

Lisää tietoa: www.design96300.fi

Antti Autioniemi

”

Suomen yliopistolaitoksen uhkana on se, että markkinoinnin ja imagonkiillottamisen pyrkimykset kasvavat samalla kun yliopiston rooli muuttuu. Ensi syksynä voimaan astuva uusi yliopistolaki ja yleinen markkinointumiskehitys voivat asettaa yliopistot entistä enemmän alttiiksi julkisuuskilpailulle. Pelättävissä on, että silloin journalismi kuolee, autoritaarinen johtaminen yleistyy ja vaatimukset yksinomaiseen markkinointiviestinnän käyttöön kasvavat. Sellaisessa yliopistossa kritiikki häviää ja avoin keskustelu tukahtuu. Sellainen yliopistolaitos ei menesty.

Heikki Laurinolli

Tiedetoimittaja

Aikalaisen päätoimittaja

Yliopistoviestinnän talvipäivillä Rovaniemellä

Pohjoisen puolesta -palstalla esitellään ajankohtaisia pohjoisia asioita, ilmiöitä ja ihmisiä. Ehdotuksia aiheista Olli Tiuraniemelle: etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Kannatti odottaa

Utsjokelaisen *Kati Eriksenin* saamenkielinen gradu näki päivänvalon lähes yhtä aikaa kolmannen lapsen syntymän kanssa. Lapsen syntymä ajoi sovitun haastattelun ohitse, joten kuvaus tehtiin synnytyslaitoksella. Gradu on ensimmäinen Lapin yliopistossa saamen kielellä tehty opinäytetyö.

Lapin yliopistossa opiskelee tällä hetkellä saamen kielen kiintiössä yhteensä 12 opiskelijaa. Saamelaiskäräjien esittelijän työstä äitiyslomalla oleva Eriksen uskoo, että saamen kielen asema vahvistuu tulevaisuudessa entisestään.

– Uskon, että tyttövauvallani ja kahdella pojallani on minua paremmat mahdollisuudet saamen kielen opiskeluun ja käyttöön. Esimerkiksi Utsjoella Norjan ja Suomen lapset opiskelevat saamen kieltä yhdessä rajan yli eli äidinkieli yhdistää enemmän kuin isänmaa, Eriksen sanoo.

Eriksenin pääaine on kansainväliset suhteet, ja hän tutkii gradussaan alkuperäiskansojen itsemäärämisoikeutta. Pohjoissaameksi kirjoitetussa gradussa oli haastetta keräykseen.

– Termit piti kääntää omalle kielelle tai käyttää lainasanoja, mutta niinhän se on muidenkin pienten kielten kanssa, Eriksen pohtii.

Olli Tiuraniemi

Uusi teos lappilaisesta alkoholikulttuurista

Rajua, rujoa ja raitista – Alkoholin käyttöä Lapissa on poikkitieteellinen ja monen eri ammatin näkökulmasta kirjoitettu teos, joka kerii auki vähän tutkittua lappilaista ja saamelasta alkoholikulttuuria ja siihen liitettyjä kaavamaisia käsityksiä.

– Myyttiset käsitykset Villistä Pohjolasta elävät sitkeästi suomalaisten mielikuvissa. Rovaniemen markkinat, jätkäkulttuuri, tarinat kullanhuutojista, juoppojen saamelaisten stereotypiat, lestadiolaisuus sekä matkailukeskusten märkä maine ovat olleet luomassa ja vahvistamassa myyttiä, professori *Tarja Orjasniemi* sanoo.

Teoksen parikymmentä kirjoittajaa edustavat eri sukupolvia ja ammattiryhmiä. He tekevät artikkeleissaan näkyväksi lappilaista osaamista ja alkoholikenttään eri tavalla asemoituvien ihmisten kokemuksia. Näkökulma on jäänyt tähän mennessä muualla Suomessa tuotetun tiedon ja asiantuntijuuden jalkoihin ja varsin vähälle huomiolle.

– Kirjoittajat pohtivat, mitä lappilaiset juomatavat kuvastavat ja mistä niin sanotussa lappilaisessa juomisen tavassa on kysymys. Pohdinnat perustuvat työkokemukseen, elämäkokemukseen tai tutkimuksen tuottamaan tietoon, Orjasniemi sanoo.

Teoksessa kirjoittavat *Virpi Filppa, Riitta Hakala, Leena-Kaarina Hakkarainen, Lydia Heikkilä, Päiviö Karttunen, Ilkka Kujala, Jorma Laitinen, Pirjo Laitinen, Kalle Lampela, Arja Leinonen, Jari Lindholm, Seppo Lohi, Anni-Siiri Länsman, Unto Matinlompola, Anne Ollonen, Tarja Orjasniemi, Jukka Sankala, Matti Virtanen* ja *Sanna Ylitalo*. Lisäksi teoksessa kirjoittavat nimimerkillä *Pili* ja *Lappi boy*.

Teoksen ovat toimittaneet professori *Tarja Orjasniemi* ja viestintäpäälikkö *Olli Tiuraniemi*. Teoksen on julkaissut Lapin yliopistokustannus.

Yliopistotiedottajien palkinto Arktisen keskuksen tiedeviestinnälle

Lapin yliopiston Arktisen keskuksen tiedeviestintäyksikkö on saanut yliopistotiedottajien vuotuisen tunnustuspalkinnon arktisen alueen ja sen tutkimuksen tunnetuksi tekemisestä. Palkinto luovutettiin yksikölle Yliopistoviestinnän talvipäivillä Rovaniemellä 29. tammikuuta 2009.

Tiedeviestintäyksikkö on toiminut Arktisessa keskuksessa keskuksen perustamisesta vuodesta 1989 lähtien. Kaksikymmenvuotisen taipaleensa aikana yksikkö on toiminut kansainvälisen arktisen tutkimuksen ja tiedonvälityksen aktiivisena kanavana. Se on koonnut ja välittänyt monipuolista tietoa arktisesta alueesta ja alueen tutkimuksesta tutkijoille, asiantuntijoille, päätöksentekijöille sekä populaaristi suurlle yleisölle.

– Työmme perimmäisenä tavoitteena onkin, että laajasti ymmärrettäisiin, mikä arktinen alue on ja millaisia mahdollisuuksia ja haasteita alueella on, sanoo yksikön päällikkö, tietopalvelupäällikkö *Liisa Kurppa*.

Yksiköllä on tärkeä ja johtava asema etenkin Barentsin alueen tiedonvälityksessä, mikä on tunnustettu myös Barentsin neuvostossa. Yksikkö on omalla ruohonjuuritason toiminnallaan myös aktivoinut ja innostanut Arktisen keskuksen tutkijoita kertomaan omasta tutkimuksestaan laajasti eri tahoille. Parhaillaan työtetään suomenkielistä verkkoaineistoa Arktisen keskuksen jäätikkötutkimuksesta mm. opetuksen käyttöön, tiivistetään yhteistyötä koulujen kanssa sekä testataan arktisten uutisten lataamista verkkosivuille.

Arjen ajattelua ja ajattelun arkea

Kollega kysyi joulun alla, pitääkö meidän aina ”parantaa maailmaa”. Siihen ei voine vastata muuten kuin kysymällä, mitä varten me täällä (yliopistossa) olemme. Tosin ”asiakkaiden” korvissa maailmanparannus voi kuulostaa lähes banaalilta: narsistista nykyihmistä vartenhan maailma on olemassa eikä päinvastoin. Ohenevat, jolleivät peräti häpertävät sisällöt, käyvät hyvin kaupaksi.

Aina löytyy kuitenkin myös niitä, joita maailman uudenlainen näkeminen kiinnostaa. Heille naistutkimus on tarjonnut parin vuosikymmenen ajan paikan myös Lapin yliopistossa. Palautteet toistavat vuodesta toiseen, miten opinnot saivat ajattelun liikkeelle ja asettivat haasteita, miten opiskelusta tuli helpon mutta tylsän sijasta vaikeaa mutta hauskaa.

Aikoinaan liikkeelle lähdettiin hyvin vaatimattomasti yhdestä kurssista. Vähitellen raivattiin tie oppiaineeksi, maisteriopinnoiksi ja lopulta tieteenalaksi, jossa voi väitellä tohtoriksi. 1990-luvun alussa naistutkimuksen tekijöitä kiinnostivat erityisesti tasa-arvoon ja arjen elämään liittyvät kysymykset. Vähitellen painopiste siirtyi käsitteelliseen analyysiin, sukupuolen filosofiaan ja symbolisiin merkityksiin sekä tieteenfilosofiaan. Alan tutkimuskenttä on laajentunut, monipuolistunut ja pirstaloitunut: kun etelän yliopistoissa järjestetään lesbo- ja queer-tutkimuksen erilisiä opintoja, joudutaan perifeerisessä yliopistossa tyytymään näiden suuntausten pinnalliseen esittelyyn.

Myös arjen tutkimus elää uutta renessanssia. Koska naistutkimus ymmärtää tietämisen ja tutkimisen poliittisiksi teoiksi, eivät teoreettiset käsitejärjestelmät jää maailmasta irralleen vaan rakentavat arkea; teoriasta tulee parasta käytäntöä. Suhde arkeen on siis kaksisuuntainen: tutkimus ottaa arjen vakavasti, mutta se myös haastaa arjen käytännöt ja arkiajattelun. Itse asiassa eletyn elämän ja teoreettisten jäsenysten toisiinsa kietoutunut kudos on se, mikä naistutkimuksessa koukuttaa. Se johtaa kyseenalaistamaan jokapäiväiset itsestäänselvydet ja niihin kätkeytyvän väkivallan, joka kieltää ja marginalisoi erilaisuuDET, kuten sukupuolisen ja seksuaalisen eron.

Uusliberalistisessa yliopistossa ei tunnusteta arkisia ihmisenä elämisen ehtoja. Ruumiillisuudessa ja tunteina eletty arki haastaa kuitenkin tehokkuudeksi nimetyn näennäistoiminnan mielekkyyden: haavoittuvuus on lisääntynyt, uupuminen arkipäiväistynyt. Ministeriön tuottavuuksiohjelmista huolimatta syntymä ja kuolema tapahtuvat edelleen omalla ajallaan. Samoin ajattelu: sen vaatima

aika on epämääräistä, sitä ei voi mitata, nopeuttaa eikä määritellä ennalta asetettujen tulosten perusteella. Kysymystä yliopistollisesta vastuusta ei pääse karkuun. Se johtaa kysymään myös toiminnan moraalia: minkälaista tulevaisuutta olemme rakentamassa? Toiminnan oikeutus tulee pyrkimyksestä parantaa maailmaa, ei siitä, että pyöritämme tyhjiä tynnyreitä, vaikka niistä lähtisi kuinka paljon ääntä.

Arki ei siis feministisen tutkimuksen kentässä ole hävinnyt minnekään, mutta sitä koskevat kysymykset ovat osin muuttuneet. Edelleen on analysoitava arkisen hoidon ja työelämän jatkuvasti vaikeaa yhtälöä sekä jäljitettävä julkisen varjoon jäävää pientä toimijuutta. Samalla on tutkittava arjen teemoina harvemmin tunnistettuja kysymyksiä kuluttamisesta sukupuolipolitiikkana sekä seksuaalisen identiteetin rakentumisesta yhteiskunnan ja kulttuurin rakenteissa.

Naistutkimus ei ole itsestäänselvyys 20 vuoden jälkeen: tutkijat ja opiskelijat kohtaavat edelleen tieteenalaa koskevia ennakkoluuloja ja tietämättömyyttä. Sukupuolen poliittista merkitystä ei kuitenkaan sivistysvaltiossa eikä -yliopistossa voi enää sivuuttaa. Naistutkimuksen teoreettisuus edellyttää ympäristökseen yliopistoa, mutta suhde on myös toisensuuntainen: jokainen naistutkimuksen opiskelija ja tutkija on ilmaus Lapin yliopistosta nykyaikaisena yliopistona.

Marjo Laukkanen

KYLMÄÄ KYVYTTÄ LAPISSA?

Ammatit ja työt sukupuolittuvat sekä tekijöidensä että sisältöjensä kautta. Minkälainen on pohjoisen työelämän sukupuoli? Onko Lapin yliopistolla sukupuolta? Entä miten yliopistossa tapahtuvat muutokset vaikuttavat tilanteeseen?

Sukupuolesta keskusteleminen on haastavaa – joskus jopa ylivoimaisen vaikeaa. Valtaosa suomalaisista kannattaa tasa-arvoa, mutta usein keskustelu muuttuu kiivaaksi, jos aiheesta aletaan puhua tarkemmin.

Sosiologian professori *Merja Kinnusta* ja matkailun kulttuurintutkimuksen professori *Soile Veijolaa* ei ärsytä puhua sukupuolesta. Joskus se saattaa tosin turhauttaa.

Kinnunen aloittaa haastattelun kehumalla Lapin yliopiston poikkeuksellista tilannetta: täällä on lähes yhtä paljon nais- ja miesprofessoreita, kun koko maassa professoreista on naisia vajaa neljännes. Kinnunen kuitenkin pelkää, että yliopistossa tapahtuvien muutosten myötä tilanne voi Lapissakin kääntyä toisenlaiseksi.

– Naiset ovat saaneet yliopistoissa ammatillista asemaa ja näkyvyyttä, mutta mitä nyt tapahtuu työtehtäville ja työn sisällöille, Kinnunen kysyy.

Kinnunen pohtii, mitä esimerkiksi naisten alaksi määrittäville opettamiselle on tapahtunut 2000-luvun yliopistossa.

– Siitä on tullut erityisen kontrolloitua, seurattua ja raportoitua toimintaa, mikä toisaalta tekee yliopisto-opetusta näkyväksi mutta myös vie ammatillista autonomiaa työntekijältä, ja opetuksessa jo hankitut kvalifikaatiot mitätöityvät.

Naiset sisällä, miehet ulkona

Ulkopuolisen rahan merkityksen lisääntyessä eri tieteenalojen väliset suhteet muuttuvat. Rahaa yliopistolle tuovat alat ovat usein miesvaltaisia, kuten tekniikan alat. Päinvastaisessa tilanteessa ovat naisvaltaiset, kuten humanistiset alat.

Liian hyvin koulutetut lappilaiset naiset

Lapissa naisten ja miesten koulutuserot noudattavat valtakunnallista linjaa eli naiset ovat miehiä koulutetumpia. Miehet hyötyvät palkan ja työssä etenemisen suhteen koulutuksesta kuitenkin enemmän kuin naiset. Vuodesta 2003 alkaen akateemisesti koulutettujen työttömien työnhakijoiden määrä on ollut kasvussa koko maassa. Miehet ovat myös selvästi yliedustettuina hyvän työmarkkina-aseman ja taloudellisen hyväosaisuuden kumuloitumisessa, johon kuuluu korkea koulutus ja johtavat asemat työorganisaatioissa.

Meneillään olevassa tutkimuksessani pohdin sukupuolen ja työelämän kysymyksiä naisten yrittäjyyden näkökulmasta. Erityisesti hyvin koulutetut naiset toivat kertomuksissaan esiin kaksitahoisen ongelman, joka ilmeni heidän pyrkiessään palkkatyöhön Lapissa. Hallintoalalle pätevä nainen kuvaa kunta-alan valintaprosessia ”poiskytkentänä”, jolloin naista ei kutsuta edes valintahaastatteluun, vaikka hakijoita on vain muutama: ”et kyllä ne on enemmän nuo miehet valittu niihin”. Lappilaisten kuntien verkkosivuilta käykin hyvin ilmi, että johtaja- ja pääällikkönimikkeiset työtehtävät on täällä varsin tiiviisti ”miehitetty”.

Toisena ongelmana on ”liian hyvä koulutus”. Korkea-koulutasoisen tutkinnon suorittaneille naisille ei ole helppoa työllistyä ammatillista koulutustakaan edellyttävään työhön, vaikka heillä olisi tuplatutkintoja, kuten haastateltavallani, jolle ”sanottiin, että ko on liian paljon koulutusta, niin ei sinua”.

Seija Keskitalo-Foley

Lähteet

Lapin TE-keskuksen työnvälitystilastot
Naumanen, Päivi (2002) *Koulutuksella kilpailukykyä*. Koulutussosiologian tutkimuskeskus 57. Turun yliopisto.
Peteri, Satu (1999) *Askeleita akateemisille*. Lapin yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja 57.
Suikkanen, Asko ym. (2001) *Siirtymien palkkatyö*. Sitran raportteja. Helsinki: Sitra.
Tilastokeskus (2007) *Vaaka vaaterissa? Sukupuolten tasa-arvo Suomessa 2006*.

Professorit Merja Kinnunen ja Soile Veijola vauhdittavat tasa-arvoa sekä perinteisin keinoin että uudella tyylillä.

Kinnusen mukaan arvoasetelma näkyy myös professorien työnkuvassa. Toistamme helposti mallia, jossa naisten ajatellaan hoitavan yliopiston sisäiset tehtävät ja miesten ulkoiset tehtävät.

– Naisiin liitetään helposti pysyvyys, läsnäolo, ylläpito, jatkuvuus, sitoutuminen ja sisäisten suhteiden hoitaminen. Miehiin puolestaan kilpailu, tehokkuus, menestys, liikkuminen ja ulkoiset suhteet. Näiden välillä ei tarvitsisi olla tärkeyseroja, mutta markkinalogiikkaa opetteleva yliopisto suosii enemmän miehiin kuin naisiin liitettäviä määrityksiä.

Soile Veijola kuvailee tilannetta nais- ja miestapaisuuden käsitteillä, jotka eivät nauulaa toimintaa biologiaan vaan ruumiiseen, ajattelu- ja toimintatapoihin kerrostuneisiin taitoihin ja odotuksiin. Naistapaisuus on esimerkiksi vuorovaikutustaitoja, organisointikykyä, asioiden aikaansaamista ja ennakkointia – kykyjä, jotka kehittyvät vaikkapa lapsia kasvattaessa.

– Nämä taidot ovat työelämässä nykyisin entistä arvostetumpia, mutta kun naiset tekevät niitä, se on itsestään selvää eikä siitä tarvitse palkita. Sen sijaan miesten kohdalla taidot huomataan ja huomioidaan, Veijola jatkaa.

Tärkeän valinnan paikka

Uuden yliopistolain myötä yliopiston hallituksen ulkopuolisten jäsenten määrä kasvaa selvästi. Kinnusen mukaan paljon on kiinni siitä, ketä hallitukseen valitaan ja mitä aloja he edustavat.

– Pidetäänkö yliopiston hallituksessa merkittävänä elinkeinoelämän edustajina naisten aloja, kuten sosiaali- ja terveyspalveluja, kasvatusta ja kulttuuria? Vai ovatko ne miesten hallitsemaa metsä- ja koneteollisuutta sekä teknologiaa, kuten Aalto-yliopistossa? Kinnunen kysyy.

– Keiden ja minkä toimialojen kanssa aluetta kehitetään? Veijola jatkaa.

Kinnusen mukaan tilanne on Lapin yliopistolle haastava. Täältä puuttuvat tekniset tieteet, joilla on perinteisesti tiiviit rahoitusyhteydet teollisuuteen ja yrityksiin. Yhteiskuntatieteet ja kasvatustieteet eivät taivu vastaavalla tavalla nopeasti kaupallistettaviksi tuotteiksi.

Lapin miesten historiaa 80 vuotta?

Viime joulukuussa posti toi Lapin Kansan välissä lehden 80-vuotisteemaliitteen. Sitä selatessa tuli vähitellen kummallinen olo. Syy selvisi, kun käänsin lehden takaisin alkuun ja tein määrällisen, visuaalisen sisällönanalyysin. Laskin, montako miestä ja naista esiintyy kertomusten valokuvattuina päähenkilöinä: siis ihmisinä, joiden tarinan lehti kertoo – osana lehden ja sen myötä Lapin 80-vuotista historiaa.

Nopea ja tarkistamaton laskutoimitus tuotti tulokseksi 47 miestä ja 11 naista. Jätin pois mainoskuvat ja kuvat, joissa ihmiset olivat osa maisemaa, kuten naiset usein ovat. Mukana oli yksi parisuhdekuva, mustavalkoinen potretti 1800-luvulta.

Ihailemani *Pirkko Saarela* esiintyi monien muiden naisten tavoin pikkukuvissa alareunassa. *Matti Vanhasesta* oli monta isoa kasvokuvaa keskellä sivua. Peruslinjana oli lappilaisia miehiä toppavaatteissa talvella kuulosuojaimet päässä tai harmaassa puvussa sisätoisissa.

Voiko olla mahdollista, että vuonna 2008 sanomalehden päätoimittajat eivät havaitse tällaista mieskeskeisyyttä ja naisten sekä miesten erillisyyttä? Tokkopa. Lehti todellakin on miesten lehti ja Lappi miesten maakunta. Totuus on pinnassa eikä syvydessä; niinhän se yleensä on.

Silti en voinut olla miettimättä, millaiselta lehti olisi näyttänyt ja millaisia kertomuksia olisimme lukeneet, jos suhdeluku naisten ja miesten välillä olisi ollut päinvastainen. Tai peräti tasapainossa.

En siis kaivannut väriä antamaan maakunnallisia missejä punaisissa bikineissään. Kaipasin naisten ja miesten yhteisesti jakamia kokemuksia ja maailmoja Lapissa. Ilman niitä täällä ei kohtapuoliin asu sen kummemmin naisia kuin miehiäkään.

Soile Veijola

Kinnunen muistuttaa, että yliopiston hallitusta valittaessa sukupuolikiintiöiden toteutuminen – siis jäsenten sukupuoli-jakauma – ei vielä tarkoita tasa-arvon toteutumisesta.

– Ei riitä pelkästään se, eikä sekään teuteudu, Veijola sanoo.

Veijola on joutunut monesti seuraamaan, kun on mietitty, ”kuka on se nainen, joka tähän täytyy vielä ottaa”. Hänen mukaansa nais- ja miesverkostojen tasapuolisuus on erilaisten neuvotteluelinten toiminnan kannalta elintärkeää. Yliopiston hallituksen ulkopuolisten jäsenten kautta myös nostetaan esiin alueeseen ja sen kehittämiseen liittyviä kysymyksiä.

– Yliopiston hallitus on parhaimmillaan juuri se foorumi, jossa eroista, intresseistä ja intressiristiriidoista neuvotellaan Lapissa.

Miehitetty maakunta

Lapissa toimialat ja yrittäjyys ovat segregoituneet jyrkästi sukupuolen mukaan. Liki 90 prosenttia yli 30 työntekijän työpaikoista on niin kutsuttuja yhden sukupuolen työpaikkoja. Yrittäjistä naisia on vain noin kolmannes, ja verotettavaa varallisuutta Lapin naisilla on vähiten koko Suomessa.

Naisvaltaiset terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut ovat tällä hetkellä Lapissa suurin työllistäjä. Elinkeinostrategioissa Lapin pelastajiksi on kuitenkin määritelty kaivos-toiminta, vesivoima, metsäala ja matkailu, joista ainoastaan matkailu on naisvaltainen ala.

Veijolan mukaan matkailu on arktisen sukupuolen näkökulmasta tiheä toimintakenttä. Lapissa matkailu on luontomatkailua, jossa nais- ja miestapaisuudet sekoit-

VALTA–SUKUPOOLI–YHTEISKUNTA

Naistutkimuksen kaikille avoin juhluuentosarja

Pe 13.3. klo 10–12 ls 19

Suvi Ronkainen: *Näkyvä ja näkymätön valta – naistutkimus valtaa käsitteellistämässä*

To 19.3. klo 10–12 ls 2

Susan Meriläinen: *Sukupuolistavat käytännöt naisten uralla etenemisen esteenä?*

To 26.3. klo 10–12 ls 2

Soile Veijola: *Muuttuva työ ja (muuttumaton?) sukupuoli*

To 2.4. klo 10–12 ls 19

Merja Kinnunen: *Ammatit, talous ja sukupuoli*

Ke 8.4. klo 10–12 ls 19

Irmeli Kari ja Petra Merenheimo: *Sukupuolisokeutta työyhteisöissä ja yrittäjyydessä*

tuvat. Veijola kysyy, voisiko matkailu olla Lapissa tasa-arvoinen ala.

– Voidaanko täällä välttää maailmalla tehdyt virheet, joissa naisille annetaan pienipalkkaiset työt ja pätkätyöt ja joissa naiseen myös kohdistuu seksuaalista riistoa?

Veijola toivoo, että matkailualalle syntyisi aitoa ja tasapuolista neuvottelua eikä tilannetta, jossa joko mieskulttuuri tai naiskulttuuri hallitsee toimintaa ja arvoja kuulematta toista.

Kinnunen ottaa puheeksi suhdanneherkan kaivostyön. Koneellistunut työ sopisi sekä naisille että miehille, mutta toistaiseksi kaivosala on ollut parakeissa asuvien reissumiesten työtä. Kaivosyhtiöiden pitää nykyisin tehdä yhteistyötä alueen toimijoiden kanssa, mutta kenen kanssa silloin neuvotellaan.

– Kuinka paljon mukaan otetaan esimerkiksi sosiaalityön ja kasvatusalan toimijoita? Kinnunen kysyy.

Lopuksi Kinnunen muistuttaa, että sukupuoliisokeus ei johda mihinkään, sillä sukupuoli näkyy kaikissa pohjoisissa rakenteissa, kuten taloudessa, omistamisessa, ammateissa, kulttuurisissa merkityksissä ja ylipäättään koko alueen kehittämisessä. Sukupuoli voitaisiinkin nähdä tietoisesti alueen voimavarana, kuten *Irmeli Kari* ja *Petra Merenheimo* ovat ehdottaneet.

Lapin yliopiston sukupuoli

Kinnunen kertoo halunneensa aikoinaan Lapin yliopistoon, koska täällä ei ollut tiukkoja rajoja ja hierarkioita eri oppiainesten välillä.

– Lapin yliopistossa oli paljon sisällöllistä mahdollisuutta ja väljyyttä – ja on edelleen, Kinnunen sanoo.

Kinnunen jatkaa kokeneensa Lapin yliopiston 2000-luvun alussa feminiinisempänä kuin nyt. Hän liittyy muutoksen laajempiin, yliopistojen rakenteissa ja toiminnan logiikassa tapahtuviin muutoksiin.

– Lapin yliopisto ei kuitenkaan ajatuksen tasolla ole hierarkkinen suhteessa naiseen tai miehiin.

– Kyllä tämä on aika tasapainoinen sekar ryhmä, Veijola tiivistää ja jatkaa, että sekar ryhmät ovat oikeastaan ainoa toimiva keino yhteiskunnan kehittämiseksi.

Veijola korostaa sukupuolen vaikutusten ennakkoinnin merkitystä. Hänen mukaansa laajemmat muutokset yliopistomaailmassa ja maailmassa yhdistettynä maakunnan perinteisesti patriarkaattiseen henkeen muodostavat tilanteen, jossa Lapin yliopistossa pitäisi suhtautua sukupuoleen yhtä keskeisenä erotteluna kuin esimerkiksi keskusperiferia-jakoon. Sukupuolen nostaminen puheenaiheeksi esimerkiksi yliopiston käytävillä on kuitenkin haastavaa.

– Se ärsyttää ja sotkee, koska kaikkia koskettaa vaikkapa toimintarahojen vähyys. Siitä syntyy äkkiä vertailu naisten ja miesten välille, vaikka voitaisiin miettiä, miksi esimerkiksi naisvaltainen kirjastoala on kärsinyt aina rahan puutteesta, Kinnunen sanoo.

Keskustelu alkaa helposti edetä kurjuusdiskurssissa: kuvaillaan, kuinka huonosti miehilläkin menee.

– Syntyy kilpavalitusta, vaikka positiivisen ajattelun kautta voisi nähdä tilanteen potentiaalisuuden. Mitä mahdollisuuksia se antaakaan, kun ymmärrämme sukupuoliulottuvuuksia, Veijola sanoo.

– Ja ryhdymme yhdessä miettimään, millaista arktista sukupuolta yliopisto oman osaamisensa kautta haluaa edistää, Kinnunen lisää.

Naistutkimuksella on monin paikoin ongelmia: yksiköitä ja laitoksia lakkauteaan. Tieteellisellä kentällä tilanne on usein eriytnyt.

– Jotkut ajattelevat sukupuolta täyspäiväisesti ja toiset eivät ollenkaan, Veijola kuvailee.

– Toisaalta jos naistutkimusta ei ole nimettynä eikä omana oppialana, se ei tule tunnistetuksi eikä siitä voi käydä kampailua. Naistutkimuksen merkitys on ollut Lapin yliopistossa suuri monille oppilaineille, Kinnunen sanoo.

– Muiden ei ole sitten tarvinnut välittää sukupuolesta. He ovat voineet olla välinpitämättömiä, ja se on se ongelma, Veijola sanoo ja jatkaa: – Olemme tässä yrittäneet artikuloida, miksi sukupuolesta pitäisi välittää. Lapin yliopisto voi olla edelläkävijä. ●

Lisätietoa

Ahola, Anna-Maija ym. (2008) *Veni Vidi Turbavi. Tasa-arvorata alueella, työyhteisöissä ja yrittäjyydessä*. Lapin yliopisto, Rovaniemi.

Pirttijärvi, Tiina (2008) *Matkailutyötä koskevan tilastoinnin kartoitus ja kehittäminen*. Esiselvityksen raportti. Turismi työnä -hanke.

Tasa-arvo alueittain (2002) Sukupuolten tasa-arvo 2002:002. Tilastokeskus, Helsinki.

Outi Ylitapio-Mäntylä

Tyttöä ja poikaa kasvattamassa

Lapsia kasvatetaan tytöiksi ja pojiksi monin tavoin. Esimerkiksi leikit, lelut ja vaatteet ovat usein vahvasti sukupuolittuneita.

Kuvituksena on yhden pojan legoja, joista osa on hänen äitinsä vanhoja. Miespuolisia hahmoja on selvästi enemmän ja ne edustavat eri ammatteja, toisin kuin naispuoliset hahmot, jotka vain ovat.

Lastentarhanopettaja kertoo: ”On jännä miettiä, minkälaisia omat asenteeni ovat suhteessa tyttöjen leikkeihin ja poikien leikkeihin. Tuli mieleen, kun meillä oli viime vuonna eskariryhmässä sellainen poika, joka halusi kaikkiin sellaisiin leikkeihin, mihin tytöt lähtee. Kauniisiin lumihiihtaleisiin ja mihin tahansa kysyin, että ketkä haluaa, ja poika viittasi. Hän halusi lumihiihtaleikkiin mukaan. Itse huomasin ajattelvani, että annanko minä sille tämän lumihiihtalehameen vai mitä minä teen. Minä annoin pojalle lumihiihtalepäähineen ja kysyin, että otatko sinä hameen. Ja hän vastasi, että otan.”

Lastentarhanopettajan tarina kuvaa, kuinka arjessa törmätään usein tilanteisiin, joissa sukupuoli määrittää tai rikkoo toiminnan tapaa. Kasvattajaa hämmentää esikouluikäisen pojan osallistuminen lumihiihtaleikseen, jossa pukeudutaan lumihiihtalehameeseen. Asu näyttyytytty tytoille kuuluvana vaatteena.

Tilanne ei ole outo kirjoittajallekaan. Olen toiminut aikaisemmin lastentarhanopettajana päiväkodissa ja ohjannut lapsia sukupuolen mukaan tyttöjen ja poikien leikkeihin. Olen ehdottanut tytöille kotileikkiä ja pojille autoilla leikkimistä. Olen päästänyt pojat usein jumppasaliin, koska he ovat äänekkäämpiä kuin tytöt, ja ohjannut tytöt pöydän ääreen piirtämään.

Kaikkea tätä tein, kunnes naistutkimuksen opintoihin osallistuessani oivalsin toimintani järjettömyyden. Opinnot ravistivat ajatuksiani ja aloin nähdä ja toimia toisin.

Leikin ja toiminnan tilat

*Yks kaks kolme,
istu isän polveen,
äiti sano: älä istu,
isä sano: istu vaan!
Silloin se tyttö istu.*

Sukupuolen ero opitaan jo pienestä pitäen lorujen, laulujen, kirjojen ja leikkien kautta sekä havainnoimalla aikuisen toimintaa. Aikuiset tuottavat sukupuolittavaa lastenkulttuuria. Lasten laulussa esimerkiksi lauletaan: ”Kuka rakentaa talon? Puuseppää, maalaria ja mestaria siinä tarvitaan.” Laulukirjaan nuottien ja sanojen alapuolelle on piirretty miehiä työssään maalaamassa sekä vasaroimassa.

Tytön ja pojan kasvattaminen sukupuolisesti on arjessa niin tavallista ja tiedostamatonta, ettei sitä edes huomaa. Vanhemmat, isovanhemmat ja ammattikasvattajat – kaikki ihmiset, joita lapsi kohtaa – kertovat tarinaa oikeanlaisesta työstä ja pojasta. Näiden tarinoiden ja kertomusten kautta lapsi rakentaa kuvaa itsestään. Hän vastaa aikuisen kutsuun joko toimimalla odotetusti tai rikkomalla aikuisen odotuksia.

Kotona, päiväkodissa ja koulussa toistetaan sukupuolittavia kulttuurisia tarinoita. Kotityöt kotona jakaantuvat usein naisten ja miesten hommiin, nais- ja miestapaisiksi toiminnoiksi. Päiväkodissa ja koulussa kasvattajat kohtaavat tytöt ja pojat eri tavoin, vaikka opetus- ja toimintasuunnitelmiin on kirjattu ajatus tasa-arvoisesta kasvatuksesta. Arjen käytännöissä aikuiset ohjaavat poikia tilaa vaativiin rajuihin leikkeihin purkamaan fyysistä energiaa, jota pojilla ajatellaan olevan enemmän kuin tytöillä.

Leikkitilojen ja -paikkojen jakaminen voi perustua sukupuolen mukaiseen jaotteluun. Pojille annetaan vapautta liikkuu ääritiloissa, kuten pyöräillä aitojen ulkopuolella. Tyttöjen tilat ovat enemmän aikuisen lähellä. Niitä rajataan ohjaamalla tytöt leikinurkkauksiin, jossa he tihrustavat hiljaa leikkien nukkekodilla. Myös roolileikit ja-

kautuvat helposti tyttöjen ja poikien leikeiksi: pojat ovat esimerkiksi palomiehiä ja tytöt kampaajia.

Tytöjen ja poikien yhdessä leikkiminen liikuttaa leikin sukupuolisia rajoja. Yhteiset vauhdikkaat hippaleikit antavat tytöille luvan juosta ja riehua. Tyttöjen on myös helpompi soljua rajujen leikkien maailmaan, sillä se on hyväksyttävämpää kuin poikien osallistuminen hempeisiin prinsessa- tai kotileikkeihin.

Sukupuolista sensitiivisyyttä

Tasa-arvoinen ja sukupuolisensitiivinen kasvatusta on kriittistä pohdintaa arjen toimintaa kohtaan. Kasvatustilanteet sisältävät erilaisia sukupuolittavia käytäntöjä, joita kasvattajat eivät tule ajatelleeksi arjen toiminnoissa.

Kasvatuksessa puhutaan yksilöllisestä kasvuun saattamisesta ja opetuksesta, mutta toiminta on usein stereotyyppistä toistoa sukupuolen suhteen. Lapsi sosiaalistetaan vallalla olevaan sukupuoliseen kulttuuriin.

Kyseenalaistaminen ja tiedostaminen ovat kasvattajan työvälineitä, joiden avulla voi miettiä kasvatuksen sukupuolittavia käytäntöjä. Voiko poika pukea hameen ylleen roolileikkiään varten? Saako tytöt pelata jalkapalloa ja jääkiekkoa? Miten tanssileikkeihin suhtaudutaan kasvattajien kesken? Miksi kirjat, lelut ja leikit jaotellaan usein sukupuolen mukaan? Onko kotona naisten ja miesten töitä?

Kysymysten asettaminen ja toisin katsominen ovat kasvatustietoisuuden laajentamista. Piilossa olevat arjen käytännöt muuttuvat näin näkyviksi, tiedostamaton tietoiseksi. •

Lähteet

- Jokinen, Eeva (2005) *Aikuisen arki*. Helsinki: Gaudemamus.
Strandell, Harriet (1995) *Päiväkotiki lasten kohtaamispaikkana*.
Tutkimus päiväkodista sosiaalisten suhteiden kenttänä.
Helsinki: Gaudemamus.
Ylitapio-Mäntylä, Outi (2007) *Muistaa ja tietää – jaettu tarinoita muistelutyössä*. Kasvatus 38:2, 154–164.

Laura Junka

Miten hiekkakakku jaetaan?

Yliopistoissa puhutaan jaetun ja osallistuvan vanhemmuuden ihanteista. Miten nämä ihanteet toteutuvat siinä vaiheessa, kun akateemiset työläiset itse saavat lapsia?

Olen viettänyt suurimman osan yliopistoajoistani Britanniassa. Kun vierailin vuosien jälkeen Helsingin yliopiston pääkirjastossa, jokin poikkesi selvästi Lontoosta.

Helsinkiläiskirjastossa oli useita raskaana olevia naisia. He näyttivät yhtä luontevalta osalta kirjaston elämää kuin kirjakärryjä työntävät kirjastonhoitajatkin. Lontoossa odottavia naisia näkee kampuksilla hyvin harvoin.

Vauvatonta kampuselämää

Yliopisto on helppo mieltää ihanteelliseksi paikaksi sovitaa työ ja perhe. Tutkijoilla ja opiskelijoilla on joustavat työajat ja pitkät kesälomat. Työtä on mahdollista tehdä myös kotona, ja yliopistoja leimaa yleinen tasa-arvoa ihannoiva kulttuuri.

Käytännössä yhtälöön liittyy kuitenkin useita sudenkuoppia. Britanniassa polttava ongelma on edullisen päivähoidon puute. Maassa ei ole yhteiskunnan tukemaa päivähoitojärjestelmää. Kahden lapsen tarhamaksut kipuavat halvimmillaankin 1 400 euroon kuukaudessa.

Monet yliopistot tarjoavat tilapäistä päivähoitoa kampuksen lapsiparkeissa, mutta ne eivät korvaa vakituista hoitopaikkaa. Siksi monet lykkäävät lasten hankintaa, kunnes heillä on vakituinen työpaikka. Lapsia saadaan vasta pitkälti yli kolmenkymmenen, ja yliopistotutkinnon suorittaneista brittinaisista joka kolmas ei hanki lapsia ollenkaan.

Väinö Malinen, 2, ja Koikkalaisen tyttöt Kaisa, 2, Venla, 10, ja Anni, 8, raivasivat lapsiperheille konkreettisesti tilaa tuomalla yliopiston käytävälle omat lelunsa ja junaradan. Harri Malisella ja Saara Koikkalaisella on kädet täynnä niin kotona kuin työpaikalla.

Intohimona työ vai perhe?

Yliopistoja on kritisoitu myös siitä, että tutkijoilta edellytetään yhä suurempaa omistautumista työlle. Näin tapahtuu varsinkin uran alkuvaiheessa, joka osuu usein päällekkäin perheen perustamisen kanssa.

Tilanne on kärjistynyt Yhdysvalloissa, jossa tohtoreilta vaaditaan kuuden vuoden koeaika ennen vakituisen viran vahvistumista. Koeaika on äärettömän tärkeä. Sen aikana tutkijan on luotava vahva näyttö tieteellisestä osaamisestaan.

Raportit jenkkiyliopistoista ovat karuja nimenomaan naisten kannalta. Kun tutkijoilta odotetaan intohimoista sitoutumista ja yhteiskunnan tuki vanhemmuudelle puuttuu, äitiys nähdään edelleen uhkana. Tutkijanaiset kohtaavat paineita lykätä raskautta myös pitkään valmistumisen jälkeen.

Yhdysvalloissa tutkijanuralla menestyneellä naisella onkin paljon keskimääräistä vähemmän ja harvemmin lapsia. Miehillä tilanne on päinvastainen: mitä menestyneempi mies, sitä enemmän lapsia.

Suomalainen äiti sairastuu vahvuuteen

Suomessa kaikilla on mahdollisuus kohtuuhintaiseen päivähoitoon. Monet saavat lapsia jo opiskeluaikoina, ja suurin osa väitöskirjaa tekevistä naisista on äitejä.

Äitiyttä tutkivan *Mervi Kutunivan* mukaan tasa-arvosta ei silti voida puhua, sillä vanhemmuus on täälläkin vahvasti sukupuolittunutta. Äidit kantavat päävastuun lapsista ja kodista oman työn ohella – ja uupuvat.

– Ei ole pelkkä klisee, että suomalainen nainen sairastuu vahvuuteen. Äitiyslomalla nainen saa usein kuulla epäsi-

allisia letkauksia, esimerkiksi 'no nythän sinulla on aikaa saada gradu valmiiksi'. Unohdetaan, että äitiys on oikeaa ja konkreettista työtä, Kutuniva toteaa.

Kutuniva myöntää, että moneen muuhun työnantajaan verrattuna yliopisto tarjoaa työntekijälle paljon vapauksia. Toisaalta tiukka aikataulus ja suorituspaineeet ovat kasvava trendi, ja etenkin määräaikaiset työsuhteet vaikeuttavat perhe-elämän kannalta oleellista elämänhallintaa.

Vallitseva ajatus siitä, että osallistuva vanhemmuus olisi välttämättä uhka intohimoo ja paneutumista edellyttävälle työlle, tuntuu Kutunivan mielestä omituiselta. Hän esittää, että myönteiset asiat elämän eri osa-alueilla ennemminkin tukevat toisiaan.

Tasa-arvon kannalta tärkeintä olisi kuitenkin se, että miehet ottaisivat haltuun omat oikeutensa isinä ja vanhempina.

– Vanhempainvapaa on myös isille mahtava tilaisuus, Kutuniva pohtii, ja lisää:

– Elämä lasten kanssa on hauskaa! Sellaista elämän ihmettelyä, yhdessä.

Virallinen ja viraton vanhemmuus

Tutkija *Saara Koikkalaisella* on vakituinen virka Lapin yliopistossa, Suomen akatemian rahoittama väitöskirja-projekti, stipendi Yhdysvaltoihin – ja kolme kukoistavaa lasta.

Tasapaino uran ja äitiyden välillä ei silti ole aina ollut itsestään selvä. Koikkalainen sai ensimmäisen lapsensa 28-vuotiaana. Hän oli valmistunut sosiologiasta pari vuotta aikaisemmin ja työskenteli Helsingissä. *Venla* syntyi Tampereella, jonne perhe muutti *Petri Koikkalaisen* tohtoriopintojen perässä.

– Ajattelin, että haen äitiysloman jälkeen Tampereelta töitä, Koikkalainen kertoo.

Hyvistä papereista ja työkokemuksesta huolimatta töitä ei kuitenkaan löytynyt. Yhteiskuntatieteilijöitä on Tampereella työnhakijoina paljon, alan työpaikkoja ei nimeksikään.

– Vaihtoehtona oli, että menen siivoamaan tai lisäännyn uudestaan, kun äitiyspäiväraha lasketaan vielä vanhojen verotulojen perusteella, Koikkalainen veistelee.

Pariskunnan toinen lapsi, *Anni*, syntyi kaksi vuotta myöhemmin. Äitiyslomasta oli kuitenkin vaikea nauttia, kun huoli omasta työllistymisestä painoi taustalla.

– Mietin, että tässäkö tämä nyt on? Istun hiekkalaatikolla ja elämä menee ohitse.

– Olin aina pärjännyt koulussa ja töissä. Äitiyslomalla alkoi kuitenkin pelottaa, että mitä jos jäänkin jumiin tällaiseen loukkuun, Koikkalainen muistaa.

Äitiysloman loppupuolella Petri sai työtarjouksen Lapin yliopistosta, ja pari muutti Rovaniemelle. Pian yliopistolta löytyi myös Saaralle töitä ja myöhemmin vakituinen virka.

– Paluu töihin tuntui upealta. Pitkästä aikaa ihmiskontaktia ja älyllistä keskustelua.

Kaksi vuotta sitten Koikkalaiset saivat kolmannen lapsensa, *Kaisan*. Nyt äitiyslomastakin pystyi jo nauttimaan.

– Kokemus oli aivan erilainen, kun tiesi, että on oma ura ja varma työpaikka. Ja toisaalta kun minulla oli jo kaksi lasta, osasin luottaa itseeni myös äitinä.

Oikeus isyyteen

Harri Malinen sai joulun tienoilla toisen lapsensa. Kun esikoinen, *Väinö*, syntyi kaksi vuotta sitten, työ Lapin yliopiston kansainvälisten asiain päällikkönä piti Malisen kiireisenä. Tällä kertaa hän ei aio jäädä isänä mistään paitsi vaan jää vauvan kanssa kotiin seitsemäksi kuukaudeksi.

– En halua vieraantua lapsista ja perheestä työn takia, Malinen selittää.

Työyhteisön ja ystävien reaktiot päätökseen ovat olleet yksinomaan positiivisia.

– Mutta kaikki eivät ole ymmärtäneet, mistä on kyse. Jotkut luulevat, että jään vuorotteluvapaalle, Malinen nauraa.

Vaikka yhteiskunta tukee isien kotiin jäämistä, Malisten kohdalla tulotaso alenee huomattavasti. Malisella on kuitenkin vakituinen virka, ja isyyysloman vaikutus laajempaan urakehitykseen ei huoleta. Vaikeinta on ollut päästää henkisesti irti omasta työyhteisöstä.

– Olen joutunut tekemään paljon töitä itseni kanssa hyväksyäkseni sen, että hommat sujuvat työpaikalla jatkossa myös ilman minua, Harri Malinen kertoo. ●

Naistapaiseen yhteiskuntaan

Naistapaisuus tuntuu sanana sieppaavan jotain tärkeää elämästä ja yhteiskunnasta, sillä se leviää helposti. Muutama vuosi sitten esittelin ideaa sukupuolesta tapana sosiaalityön tutkijoille, ja jo luentoja seuranneissa työryhmissä sitä olisi sujuvasti sovellettu. Naistapaisuuden ja vastaavasti miestapaisuuden käsite syntyi tiettävästi jossain niistä kinkeleistä, joita pidimme *Soile Veijolan* kanssa tehdessämme *Voiko naista rakastaa?* -kirjaa vuonna 2001, ja määritelmä kuuluu: ”Naistapaisuus kumpuaa siitä, mitä naisilla on ollut ja on edelleen tapana tehdä, omasta tahdostaan tai pakon edessä.”

On siis naistapaista hoitaa lapsia ja tehdä kotitöitä ja miestapaista huoltaa autoa. Tällaisena kuvailukäsitteenä termi juuri leviää. Mutta onko siitä analyttisempään käyttöön? Voiko sukupuolitavan kautta ymmärtää sen, että naisten tavanmukaisesti valitsemat alat ovat huonommin palkattuja kuin miestapaisten valintojen teknologia ja luonnontieteet? Auttaako käsite hahmottamaan, miksi naistapaisen hoivan logiikka jää mennessä tullen miestapaisen hyödyn logiikan jalkoihin talouspoliittisia ratkaisuja tehdessä – oli sitten noususuhdanne tai laskusuhdanne? Entä voiko sillä selittää, miksi naiset suostuvat tällaiseen?

Naistapaisuus auttaa vastaamaan ainakin viimeiseen kysymykseen. Koska kyseessä on tapa, se on sananparrenkin mukaan ’toinen luonto’; toistamme nais- tai miestapoja luontevasti ja puolihuolimattomasti ja tulemme vahvistaneeksi sukupuolijakoa. *Judith Butlerin* oivalluksen sukupuolen vaikutus perustuu juuri tälle: sukupuoli on ruumiillisia eleitä, toimintoja ja tyylejä, jotka kestävät. Sukupuolitavat eivät ole mitään vaatteita, joita voisi riisua ja pukea vapaasti tai tarkoitushakuisesti.

Teresa de Lauretis analysoi sukupuolitapoja ruumiinfenomenologian avulla: voidaan ajatella, että ihmisillä on myötäsyttyinen kyky aistia ruumiinsa kokevana. Tulemme ihmisiksi asettumalla ruumiillisesti maailmaan, aivan kuten vauva tulee tietoiseksi itsestään, kun häntä pidetään sylissä ja liikutellaan. Ihmisillä on siis lajille tyypillinen kyky aistia ruumiinsa objektina. Ei siis ole naisille myötäsyttyistä luovia ja antaa periksi – pienentää itseään, kun haluaa tulla kohdelluksi hyvin. Myötäsyttyistä on aistia objektiruuminen, ja tämä naispuolinen objektiruuminen on patriarkaatissa pienennetty ja hiljennetty. Siksi naisista itses-
täänkin tuntuu luontevalta olla hiljaa ja vaatia vähän.

Venäläinen maahanmuuttajanainen pohti radiossa, miten tärkeää muuttajalle on saada tietää arkiset tavat, esi-

merkiksi kerrostaloasumisen tulijalle näkymättömät säännöt. Hän jatkoi, että kukaan ei jaksa, jos tavassa ei ole logiikkaa, jos vain pitää apinoida jotain outoa tapaa.

Sukupuolitavoissakin pitää olla jokin logiikka, eivät ne muuten tule toistetuksi ja siten eläviksi. Elävät kerrostalo- ja sukupuolitavat on aina myös hallinnan ja vallankäytön logiikkaa. Naistapaisessa hoivan logiikassa on se järki, että ihmiset tulevat hoidetuiksi eivätkä jää heitteille. Hyödyn logiikan mukaan hoivaakin voi tuotteistaa ja myydä niille, joilla on varaa maksaa. Hyödyn logiikan mukaisesti on myös rinnastaa markkinat ja yhteiskunta, jolloin markkinoiden näkymätön käsi hallitsee arjen näkymätöntä kättä – jota ilman ei tule toimeen. Hyödyn logiikalle on olennaista, että sen alla tai vierellä toimii hiljainen ja näkymätön hoivan logiikka. Muistelkaa vain millaisen julkisen kauhistelun ja moitiskelun aiheutti taannoinen hoitajien lakko.

Muutos on mahdollinen, sillä tapa on toimintaa eikä refleksi. Yhteiskunnalliset murrosajat ovat erityisen otollisia toisin toistamiselle. Nyt on hyvä aika lakata ylläpitämästä sitä tutisevaa rakennelmaa, jota kutsutaan globaaliksi taloudeksi ja joka kestää pystyssä vain globaalien sukupuolijärjestyksen napojen varassa. Ja vaatia tilalle hoivan logiikkaa noudattava globaali yhteiskunta, jossa markkinat ovat osa taloutta ja talous osa elämää. Sellaisessa yhteiskunnassa kaikki ei kaadu, kun markkinat kaatuvat.

Valokuva: Joensuun yliopiston kuva-arkisto

Ari Virtanen

Identiteetin rakennusta **sillä silmällä**

Populaarikulttuurin kuvasto homoseksuaaleista on usein stereotyyppinen ja kuluttamista korostava. Miten se sopii lappilaiseen maisemaan?

Globaali populaarikulttuuri on viime aikoina alkanut käyttää yhä enemmän erilaisia viitteitä ei-homoseksuaaliseen käyttäytymiseen. Kukapa olisi välttynyt fiktiivisten lesbonaisten ihmissuhdekoukeroilta (L-koodi) tai tositelvisiosarjojen homokilpailijoilta, jotka remontoivat asuntoa (Unelmakämpä), matkustavat maailman ympäri (Amazing Race) tai telkeävät itsensä taloon (Big Brother)?

Joku saattaa muistaa elokuvan aavikon kuningattaresta Priscillasta, kahden poliisin suudelman *George Michaelin* musiikkivideossa *Outside* tai vapautuneen miehen *Ralf Königin* sarjakuvassa.

Myös kotimainen populaarikulttuuri on seurannut globaalia trendiä. Esimerkiksi kaikkien aikojen tangokuningas *Jari Silenpää* tuli ulos kaapista, *Salatut elämät* -televisiosarjan Kalle Laitelan homoelämää seurattiin parhaimpaan katselu aikaan ja *Johanna Sinisalo* voitti jopa Finlandia-palkinnon romaanillaan *Ennen päivänlaskua ei voi*. Esimerkkejä voisi jatkaa lähes loputtomiin.

Koska nykykulttuurit ovat tulleet entistä visuaalisemmiksi, on myös erilaisten kuvien ja kuvastojen merkitys yksilön identiteetin rakentamisessa korostunut. Millaisen kuvaston populaarikulttuuri tarjoaa homoseksuaaleista? Millaisilla ehdoilla kuvasto tuotetaan?

Muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta kuvasto on usein stereotyyppinen. Erityisesti homomiehet on usein kuvattu jonkinlaisina urbaaneina ”superkuluttajina”. He tietävät kaupungin parhaimmat baarit ja ravintolat, tyylikkäämmät sisustus-trendit, viimeisimmän muodin ja hoteista hoteimmat pop-hitit.

Populaarikulttuurissa kuvatusta markkinakäyttäytymisestä on tullut homoseksuaaleille merkittävä identiteettipositio, jonka avulla voidaan vaikka pelastaa heteromiehiä kulutusviidakon turvaan – kuten tehtiin yhdysvaltalaisessa televisiosarjassa *Queer Eye for Straight Guy* ja sen suomalaisessa versiossa *Sillä Silmällä*.

Gloaalien markkinoiden lokaali kuluttaja

Tutkimukseni kohteena on globaalin populaarikulttuurin tuottama kuvasto homoseksuaaleista ja sen rooli maaseudulla asuvien homoseksuaalien identiteetin rakennuksessa. Jos kyseisessä kuvastossa on korostuneesti esillä homomies urbaanina kuluttajana, miten se sopii pohjoissuomalaiseen maisemaan? Minkälaisia identiteettejä tästä mahdollisesti rakentuu lappilaisille homomiehille ja lesbonaisille? Käytän tutkimusmetodina virtuaalietytografiaa, jolloin kiinnostukseni kohteena ovat erityisesti erilaiset virtuaaliyhteisöt ja niissä tapahtuva vuorovaikutus.

Amerikkalaisen filosofin *Judith Butlerin* mukaan sukupuoli tuotetaan toistuvissa performansseissa ja sitä voidaan tulkita yhteisen merkkikielen avulla. Butlerin mukaan ”identiteetti ei kerro, kuka henkilö on, vaan mitä hän tekee”. Voimme siis yrittää määritellä henkilön identiteettiä tutkimalla hänen markkinakäyttäytymistään.

Kulutus ja erilaiset kulutuskäytännöt ovat kuuluneet olennaisena osana homoseksuaalien alakulttuuriin, sillä esimerkiksi tietyt suurempien kaupunkien baarit ja ravintolat ovat aina olleet keskeisiä homoalokulttuurin tyyssijoja. Populaarikulttuurin kiinnostus homoseksuaaleihin on myö-

häisempää perua ja on kiinteästi sidoksissa heidän asemaansa lupaavana markkinasegmenttinä. Toisaalta homot ja lesbot on myös valjastettu viihdyttämään populaarikulttuurin heteroyleisöä.

Maaseudun ja koko Lapin seksuaalivähemmistöjen elinolosuhteista tiedetään melko vähän. Yleisesti on kuitenkin arvioitu, että ne olisivat vaikeampia kuin kaupungeissa asuvien seksuaalivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden. Syiksi on esitetty muun muassa tunnetta fyysisestä eristäytyneisyydestä ja ympäristön negatiivista suhtautumista seksuaalivähemmistöjä kohtaan.

Lappi ei kuitenkaan ole välttynyt suuren maailman tuulilta. Virtuaalikommunikation ja -yhteisöjen kehittyminen on muokannut uusiksi niitä yksityisen ja julkisen tiloja, joissa yksilön identiteettejä muokataan.

Maailmankaupan globalisoituminen on luonut entistä monitasoisempia markkinaympäristöjä. Markkinoiden digitalisoituminen on itse asiassa ollut kuin kaksisuuntainen katu, jossa toisaalta globaalisti tuotetut tuotteet ovat löytäneet yhä paikallisemmille tai kohdennetuimmille markkinoille ja toisaalta yhä useammalle kuluttajalle on tarjoutunut virtuaalikommunikation avulla mahdollisuus päästä osalliseksi globaalille markkinapaikalle.

Seuraava viesti on lähetetty seksuaalivähemmistön virtuaaliselle keskustelupalstalle. Siinä kirjoittaja ihmettelee, miten homoseksuaalisuus olisi muka muoti-ilmiö, kun siitä ei näy jälkeäkään ainakaan Rovaniemellä.

öö ai mitä? tulos muoti-ilmiö? :D eihän niitä homoja tai lesboja näy missään rovaniemellä :D en mä ainakaan oo huomannu et ihmiset mitenkään avoimesti sitä näyttäisi. (ainakaan ku vertaa pk-seutuun) ja mistä te muka tunnistatte katukuvasta?

sa oikeet ja ”Muoti” -lesbot. hohhoh :D eiks oo vaa hyvä et ihmiset uskaltaa tulla ulos kaapista tälläsen pienes kuppases kaupungissa. :D (on rovaniemi iha kiva kaupunki : DD)

Miten tästä kaikesta sitten ottaa selvää? Miten lappilainen homo tai lesbo kaiken globaalin ja paikallisen, virtuaalin ja todellisen sekä kuvastojen ja markkinoiden vuorovaikutuksessa pystyy määrittämään itsensä yksilönä tai osana yhteisöä? Ehkä hän ei aina pystykään, sillä globaalin populaarikulttuurin kuvasto näyttää jäävän monelle melko vieraaksi yksipuolisena ja valmiiksi pureskeltuna pakettina. Ehkä se kertoo enemmän lähettäjästään kuin varsinaisesta kohteestaan. •

Euroja foliossa – Postia Rovaniemen Setalle

Rovaniemen Seta ry. on saanut kirjeen. Kuoreen on kirjoitettu koneella osoitetiedot, lähettäjää ei ole merkitty. Eikä postileimaakaan ole. Kuori rapisee. Avaan sen jännittyneenä, näkyy foliota. Epäilyttää, onkohan täällä kirjepommi? Kirje on taiteltu siististi folion sisään. Luen koneella kirjoitetun kirjeen. Lähettäjä kertoo haluavansa lahjoittaa Rovaniemen Setalle 30 euroa, muttei uskalla laittaa rahoja yhdistyksen tilille. Allekirjoitusta ei ole.

Kirjeen sisällä on toinen, huomattavasti pienempi folio. Siitä löytyy kaksikymppinen ja kaksi viitosta. Toiset osaavat kertoa, että mystinen lahjoittaja on lähettänyt anonyymissä kirjeessä rahaa viime vuonnakin. Miksi lahjoittaja haluaa pysyä salassa, miksei hän vain maksa 12 euron jäsenmaksua?

Kenties hän lahjoittaa rahaa anonyymisti, koska ei halua kerskua rahoillaan eikä kiittelyä. Vai eikö hän halua nimeään tiettäväksi sen vuoksi, ettei häntä mitenkään voitaisi yhdistää Rovaniemen Setaan? Ettei kukaan saa tietää, että hän on yksi meistä. Heterothan eivät tietenkään setoille eli seksuaalisen tasavertaisuuden järjestöille rahaa lahjoittele, sehän on selvä. Muu on spekulointia, mutta se on varmaa, että lahjoittaja pitää Rovaniemen Setan toimintaa tärkeänä, rahoittamisen arvoisena.

Millaista Rovaniemen Setan toiminta sitten oikeastaan on? Sangen pienimuotoista sanoisin. Avoimet ovet – teetä ja turinointia – keskeisiksi toimistolla ja bileitä muutaman keran vuodessa. Satunnaisesti mökkireissuja tai muuta aktiviteettia. Mitään yleisömagneetteja toiminnot eivät ole: avoimissa on ihmisiä yleensä 5–10, ja bileissä 40 ihmistä on paljon.

Moni voisi ajatella, että onpas kuppaista toimintaa. Mutta pienuudessa on paljon hyviä puolia. Toimintaan pääsee halutessaan helposti mukaan ja ihmiset käyvät äkkiä tutuksi. Pääsee niin sanotusti piireihin. Toisaalta olisi ihan se mukava, että uusiakin ihmisiä tulisi. Niinpä toivo on aina syksyisin opiskelijoiden saapuessa korkealla.

Totta kuitenkin on, että suurin osa sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvista ihmisistä ei milloinkaan osallistu Setan toimintaan. Syitä on tietenkin useita. Osa haluaa pitää sukupuolisuu- tai seksuaalisuutensa pienen piirin tietona ja pelkää, että joku tuttu sattuu näkemään esim. bileissä (mitäköhän tuttu sielä itse tekee?) ja jutut lähtevät liikkeelle.

Toisaalta toiminta, joka perustuu ”pelkkään” sukupuolisuuden tavallisuudesta eroavaan ilmaisuun tai seksuaalisuuteen saatetaan kokea liian epämääräisenä. Pitsinnypläyskerhoon

mennessä on sangen selvää, että kerhon toiminta keskittyy nypläykseen.

Puhutaanko Avoimissa ovissakin siis seksistä, seksuaalisuudesta ja sukupuolesta, ihmisen henkilökohtaisimmista asioista? Totuus on, että näihin asioihin keskittyy noin seitsemän prosenttia puheesta, loput asiat käsittelevät kaikkea muuta aina teelaaduista *Barack Obamaan*.

Osa myös epäilee, että toiminta vaatii poliittista aktiivisuutta – pitää olla valmis kannanottoihin ja julkiseen ulostuloon. Voi myös olla, ettei toiminta muuten vain kiinnosta. Samantyyppinen sukupuolisuuden tai seksuaalisuuden kokemus ei yksistään riitä ihmisiä yhdistäväksi tekijäksi.

Niin tai näin, uskallan silti väittää, että Rovaniemen Setan henkinen merkitys paikkakunnalla on suuri. On olemassa taho, joka pyrkii yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen ja tarjoaa paikan, jonne mennä ja jossa tavata meikäläisiä. Rovaniemen Seta tekee näkyväksi sen, että Rovaniemellä ja koko Lapissa elää sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvia ihmisiä.

Hanna Peltomaa

"Tämä ei ole mikään junanvaunu!"

Jos metsän karhu kutsuttaisiin pitopöytään, olisi suotavaa, että sillä olisi ihmisen tavat.

J. V. Wainio: *Koulunuorison tapojen kasvatuksesta* (1943)

Oikeustieteiden tiedekunta täyttää 30 vuotta tänä vuonna. Sen kunniaksi järjestetään kansallisia ja kansainvälisiä tapahtumia. Ne osoittanevat, miten valtava murros maamme oikeudellista elämää on viime aikoina kohdannut. Suurimmat muutokset koskevat kansainvälistymistä, johon juristipiireissä on tähän mennessä totuttu. Esimerkiksi Euroopan ihmisoikeussopimus sekä EU:n oikeus ovat arkipäiväämme. Ehkä merkkivuoden kunniaksi voisi miettiä kuitenkin muuta kuin juridiikkaakin.

Hyvät tavat kunniaan. Tämä koskee sekä opettajia että opiskelijoita. Omalta opiskeluaikaltani (1960-luvulta) on jäänyt mieleen muistoja hetkistä, jolloin professoreilla ei ollut aina tilannetajua. Seuraavassa yksi esimerkki. Minusta ei ollut kovin hyvä alku publiikissa dekaanin lausahdus: "Viekkään nuo laukkunne pois käytävään! Tämä

ei ole mikään junanvaunu!" Kun laukut oli viety pois, kaikki saivat todistuksensa ja sanoipa dekaani muutaman myönteisenkin sanan. En todellakaan halua palata aikaan, jolloin kuulijoiden piti nousta seisomaan professorin saapuessa luentosaliin (paitsi väitöstilaisuuksissa tietenkin). Enkä halua, että opiskelijoiden tarvitsisi pelätä professoreiden mielivaltaa. Näkisin kuitenkin hyvien tapojen mukaiseksi, että luennoilla ei syötäisi eväitä, pidettäisi pipoa ja ulkovaatteita päällä, pelattaisi tietokonepelejä, nukuttaisi tai luettaisi sanomalehtiä. Myöskään ensimmäistä kertaa professorille sähköpostiviestiä lähetettäessä en suosittelevi seuraavia sanontoja: "Terve!", "Heippa!", "Terkuin".

Publiikki takaisin. Muissa oikeustieteellisissä tiedekunnissa on juhlallinen publiikki, jossa valmistuneet juristit ja jatkotutkinnon suorittaneet saavat todistuksensa. Minulla oli viime syksynä mahdollisuus osallistua Helsingin yliopistossa publiikkiin, jossa nuorin lapseni sai todistuksensa juristitutkinnosta. Arvokas ympäristö, tummiin pukeutuneiden nuorten olemukset sekä dekaanin kauniit sanat valmistuneille ja heitä tukeneille vanhemmille ja ystäville tekivät läsnäolijoihin voimakkaan vaikutuksen. Olenkin ryhtynyt toimiin, jotta myös Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekuntaan saataisiin palautettua publiikki jo tänä keväänä. Tämän tilaisuuden juurtuminen vie epäilemättä aikansa, niin kuin kaikkien traditioiden. Joka tapauksessa valmistuminen yliopistosta ja astuminen työelämään oikeisiin juristin tehtäviin on merkkipaalu, jota kannattaa juhlistaa. Lakimiesliiton puheenjohtaja, professori *Risto Nuolimaa* on luvannut, että järjestö mielellään tämän juhlan jälkeen haluaa tavata vastavalmistuneet juristit (Helsingissä tarjolla on ollut kuohuviiniä ja lakikirjat).

Lapin yliopiston näkyvyyttä on lisättävä. Lapin yliopisto sijaitsee napapiirin tuntumassa, kaukana Helsingistä ja vielä kauempana maailman metropoleista. Olen hiukan huolestunut siitä, että erityisesti nuoret tutkijamme eivät ole nostaneet itseään ja samalla Lapin yliopistoa esiin. Esimerkiksi viime kesän pohjoismaisilla lakimiespäivillä oli Lapin yliopistosta edustettuna vain pari henkeä. Myöskään lakimiesyhdistysten kokouksissa Helsingissä ei useinkaan näy tiedekunnan nuorempaa väkeä. Syksyllä moitin kahta stipendin saanutta tutkijaa, jotka eivät olleet Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen tilaisuudessa hakemassa palkintorahojaan ja ruusuaan. Tietenkin nämä nuhteet olivat, kuten lukija ymmärtää, hyvin lempeät. – Osallistukaa, keskustelkaa ja vaatikaa parempaa oikeuspolitiikkaa sekä kertokaa olevanne Lapin yliopistosta.

Oikeustieteen tohtori Matti Niemivuo on Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunnan dekaani ja julkisoikeuden professori. Hän on myös Helsingin ja Joensuun yliopistojen dosentti. Niemivuo oli oikeusministeriön lainsäädäntöjohtaja vuosina 1988–2007. Hän on toiminut myös lukuisissa valtion komiteoissa sekä kansainvälisissä tehtävissä, muun muassa Euroopan neuvostossa.

Kenguruna kentän laidalla

Laskentatoimen lehtori *Jyrki Paukku* valmentaa kahta jalkapalloseura Fc Lynxin juniorijoukkuetta: vuonna 1997 ja 2000 syntyneitä poikia. Jyrkin innostus jalkapallon pelaamista kohtaan heräsi jo nuoruudessa, ja hän pelasikin mm. ykkösdivisioonassa.

– Halu potkia jalkapalloa on syvällä ihmisten geneeissä. Pelinä jalkapallo on erittäin haastava ja vaikea, koska siinä pelataan pääasiassa jaloilla ja lajin lähtökohtana ovat yksilön taidot ja toisaalta ryhmässä toimiminen, Jyrki sanoo.

Valmentajalle nuorten turnaukset ovat pelikauden kohokohtia, mutta sitä ne ovat myös pelaajille. Esimerkiksi turnaus ulkomailla saattaa piirtyä nuoren pojan tajuntaan niin syvälle, että sitä muistellaan vielä kiikkustuolissakin.

– Valmentajasta on mukavaa saada seurata poikien kasvamista reippaiksi ja liikunnallisiksi nuoriksi miehiksi. Seurasin esimerkiksi eräällä turneella hymyssä suin, kun 11-vuotiaat pojat valmistautuivat kisadiscoon tanssimalla keskenään poskitangoa. Tämä jos mikä osoittaa, että jalkapalloon kuuluu myös joukkuehengen ja yleensäkin sosiaalisuuden opettelu.

Jyrki Paukku valmentaa yhteensä noin 40 pelaajaa. Pojat harjoittelevat säännöllisesti ympäri vuoden. Vanhemmat pelaajat harjoittelevat valmentajansa johdolla neljä kertaa viikossa ja nuoremmat kaksi kertaa viikossa. Paukun valmennusfilosofiana on tuottaa hyvän valmennuksen avulla mahdollisimman taitavia pelaajia Suomeen.

– Panostamme joukkueessa normaalia enemmän yksilön oppimiseen, nuoren pelaajan henkilökohtaisten taitojen kehittämiseen. Menestystä joukkueelle tulee, jos on tullakseen, taitavien yksilöiden kautta.

Pohja nuorelle pelaajalle tulisi luoda jo 12 ikävuoteen mennessä, koska pelaajaksi aikovalla on oltava kaikki perustaidot hallussa jo tuossa iässä.

– Käytännössä tämä merkitsee sitä, että hyviä valmentajia pitäisi olla entistä enemmän myös nuorissa ikäluokissa eikä ainoastaan aikuisten joukkueissa, jolloin yksilön taitoja on vaikea enää kehittää.

Paukun mukaan hänen valmennettavissaan on monia pelaajia, joilla on erinomaiset mahdollisuudet kehittyä jopa huippupelaajiksi asti.

– Jalkapallo herättää suuria tunteita niin pelaajissa, vanhemmissa kuin valmentajissakin. Olen itsekin pomppinut kentän laidalla kengurun lailla ilosta, jännityksestä, riemusta ja pettymyksestä. Minulle valmentajana toimiminen on hyvä tapa saada etäisyyttä työasioihin, Paukku pohtii.

Olli Tiuraniemi

> Jyrkin linkit

www.fclynx.net/joukkue1400 – FC Lynxin 1997 pojat

www.uefa.com/trainingground – Euroopan jalkapalloliiton harjoituskenttä

ovningsbanken.svenskfotboll.se – ohjeita nuorille pelaajille

Tuija Kauppinen

Konstailematonta kurmetta

Kaikille tulee nälkä, myös matkailijalle. Ruoka on kuitenkin paljon enemmän kuin välttämätöntä vatsantäytettä tai pelkkä makuelämys.

M– Minkä kanan haluaisitte syödä? kysyy yltiöpäisen vieraanvarainen kuubalaisrouva, joka hetkeä aiemmin on tarjonnut matalaa majaansa yösijaksi kuumuudesta uupuneille reppureissaajille.

Katsomme matkakumppanini kanssa ensin toisiamme ja sitten pihalla viipottavia kanoja. – Tuo työhtöpäinen voisi olla kiva, sanon varovasti ja osoitan hassunkirjavaa kanaa, jollaista en ennen ole nähnyt. Rouva kokoaa pihapiirin kanat kasaan riisinjyvien avulla ja nappaa työhtöhyypän kainaloonsa. Hetken hiljaisuuden jälkeen kuuluu kaakaisu ja kana nukkuu ikiunta keittiön nurkassa.

Kuuman veden avulla höyhenet irtoavat kätevissä käsissä hetkessä. Sisäelimissäkään ei nokka pitkään tuhise. On isännän vuoro näyttää bravuurinumeronsa. Iso viidakko-veitsi viuhuu ja kana on pian palasina.

Samalla veitsellä halkeaa myös pari kookospähkinää, jota helteen uuvuttamat valkonaamat saavat nestettä ja alkudrinkin. Terveysjuoman valuessa pitkin poskia lusikoimme hedelmälihan pähkinänkuoresta tehdyllä lusikalla.

Ei aikaakaan, kun saamme kutsun ruokapöytään. Kattaus on vain kahdelle, koska vieraanvaraisessa Kuubassa vieraat syövät aina ensin. Istuudumme saman pöydän ääreen, joka vielä tunti sitten oli täynnä kanansisälmyksiä. Nyt pöytää koristaa liina ja kaksi kukkurapäistä lautasta riisiä höystettynä mustilla pavuilla, jota kuubalaiset syövät kuin ennen muinoin syötiin Suomessa perunaa – joka aterialla.

Uppopaisto öljyssä on antanut kananpaloille rapean ruskean pinnan. Kananrasva toimii kastikkeena ja tuoreista hedelmistä puristettu mehu ruokajuomana. Kun emännän silmä välttää, hulautamme mehua mauttoman riisin sekaan, mikä antaakin mukavan makuvivahteen.

– Riquisimo – mahdollottoman maukasta, mutten todellakaan jaksa enää! parkaisen pelästyen, että rouva aikoo kipata kulhooni uuden riisivuoren. Vatsat pullottaen pyyhimme hikiä pihapalmun varjossa, kun isäntäväki nauttii tähteitämme.

Jälkiruuksi emäntä turauttaa kahvit. Musta juoma on isännän omin käsin pihapuiden pavuista paahtamaa ja jau-

hamaa kahvia. Juoma juodaan snapsilasista kertakulauksella, mutta aromikas maku säilyy suussa kauan.

Karibian auringon laskiessa istumme edelleen palmulehvästön alla ja jutustelemme sikaria pössäyttävän isännän kanssa sen minkä auttava espanjan taitomme sallii. Aasiat ja kanat ovat jo asettuneet yöpuulleen. Ulkokuuussissa muniaan hautova sorsa ei liene koko päivänä pesästään poistunutkaan.

Emäntä tanssahtelee lanteet letkeästi salsan tahtiin notkuen luoksemme lusikka kädessään: Säästin parhaan palan iltapalaksi. Murea kananmaksa on kieltämättä suussa sulavaa.

Kohti kokonaisvaltaista ruokaelämystä

Kuten edellä kuvattu retki kuubalaiseen kulinarismiin osoittaa, ruoka ja ruokailu on kokonaisvaltainen asia, jossa syöminen on itse asiassa vain pieni osa kokonaisuutta.

Kuinka sitten niin arkisesta asiasta kuin syöminen voidaan tuotteistaa ikimuistoinen elämys?

Elämystaloudessa tärkeämpää kuin se, mitä tarjotaan, on se, miten palvelu tuotetaan. Ruoka ei siis ole vain makuelämys, vaan tärkeää on mm. se, millaisista raaka-aineista ruoka valmistetaan, kuinka se tarjoillaan sekä millaisessa ympäristössä ja kenen kanssa ateria syödään.

Pienet yksityiskohdat ovat elämysten ydin. Jos kotaillallisen jälkiruokakahvikukat on pinottu lihajalostelaattikoon tai lettutaikinaa äyskäröidään muovisesta maitorahkaämpäristä, menee koko kokemukselta pohja, vaikka pääruoka olisi maistunutkin.

On totta, että ravintola-alan tuotannolliset realiteetit, kuten logistiikka, hinta ja lainsäädäntö, luovat ainakin kehittyneissä maissa omat rajoitteensa elämyksellisten ruokailutilanteiden järjestämiseen. Luovuus ei kuitenkaan ole kielletty: metsässä voi tarjota muutakin kuin makkaraa. Kyse on viitseliäisyydestä vaivautua miettimään luovempia ratkaisuja.

Paikallisuus arvoonsa

Osaammeko itse arvostaa suomalaista ja lappilaista ruokakulttuuria? Uskallammeko tarjota matkailijalle paikallista ruokaa vai annammeko kansainvälisen matkanjärjestäjän sanella ehdot sille, mitä asiakkaille tarjotaan?

Lappilaiset raaka-aineet, kuten poro, rautu, puikulaperuna, sienet ja marjat, ovat konstailematonta kurmetta, jota passaa tarjota gourmet-ravintoloista kansankuppiloihin. Paikalliset herkut tarjoavat myös erinomaisia mahdollisuuksia paikalliskulttuurin ja -historian sekä paikallisen elämänmenon ymmärtämiseen ja uuden oppimiseen.

Kun ruokailukokemus rakennetaan osaksi matkailijan kokemien muiden aktiviteettien draaman kaarta – irralli-

sen nälänsiirtämisoperaation sijasta – saa ruokailu paljon syvempiä merkityksiä ja jättää matkailijan mieleen – ja kieleen! – pysyvän muistijäljen. ●

Artikkeli pohjautuu Elämysklubin kansalaiskeskusteluun ruoasta osana matkailuelämystä.

Kirjoittaja on LEO:n ja Matkailun ja elämysuotannon klusteriohjelman viestintäpäällikkö.

Nuoruuden vähäisistä
lukuhaluista huolimatta
voi päätyä tutkijaksi. Näin kävi
Arktisen keskuksen erikoistutkija
Osmo Rättille, jonka erityisalaa ovat
nykyisin metsäkanalinnut.

Sari Väyrynen

Luontoharrastajasta **lintututkijaksi**

Eipä arvannut Osmo Rätti pienenä poikana tehdessään risteytyskokeita kesämökin kukkapenkin keltaisilla ja violeteilla orvokeilla, että siinä hän otti ensiaskeleitaan tutkijan uralla. Tutkijan työ ei tullut mielenkään, kun ammatinvalinta oli edessä lukiossa ja lukuhommat tympäisivät.

– Lukion jälkeen opiskelinkin ammattikoulussa kartoittajaksi. Mutta se ei oikein tuntunut vielä riittävän. Monien pohdintojen tuloksena päämäärä sitten hahmotui: minähän haluan työkseni tutkia, Rätti muistelee.

Luonnon ja lintujen monipuolinen tarkkailu oli ollut osa Rätin arkipäivää nuoresta pitäen. Pitkäaikaisesta harrastuksesta tuli ammatti, kun ovet Jyväskylän yliopistoon ja biologian opintoihin avautuivat parin yrityksen jälkeen ja kun tutkimusaiheeksi valikoituivat linnut. Vuonna 1993 valmistui väitöskirja kirjosiepon monireviirisestä moniavioisuudesta.

Tie tutkijaksi oli tasoitettu.

Geenejä ja loisia

Lapin yliopiston Arktisessa keskuksessa Osmo Rätti aloitti työt vuonna 1995. Rovaniemen vuosien aikana hän on ennättänyt tutkia etenkin metsäkanalintuja monelta kantilta: muun muassa niiden geneettistä monimuotoisuutta sekä niiden loisia.

– Metsien monenlainen hyödyntäminen on muuttanut metsien rakennetta, mikä on johtanut metsäkanalintukan-

tojen heikentymiseen viime vuosikymmeninä. Elinympäristön pirstoutuminen pienentää populaatioita ja vähentää niiden geneettistä vaihtelua. Näin on käynyt jo Alppien teeripopulaatiolle, Rätti selvittää.

Sen sijaan Suomen teeri- ja metsopopulaatioissa geneettisiä vaikutuksia ei ole vielä havaittu. Metson osalta tilanne on osoittautunut jopa suhteellisen hyväksi toisenlaisista ennako-odotuksista huolimatta.

– Geneettisen vaihtelun vähentyminen on kuitenkin vakava uhka, sillä geenit ovat pohja sille, miten eri lajit pystyvät tulevaisuudessa sopeutumaan ympäristöön. Monimuotoisuus pitääkin pyrkiä säilyttämään ja metsäkanalintujen elinympäristöt pitämään eheinä, Rätti painottaa.

Rätti on selvittänyt myös suolisto- ja veriloisten vaikutuksia metsäkanalintukantoihin ja lintujen käyttäytymiseen.

– Loisten vaikutus lintukantojen vuositaisiin muutoksiin on epäsuora. Loiset tekevät isännästään helpomman saaliin metsästäjille ja nisäkäspedoille. Samoin mäkärä- ja hyttyskannat voivat vaikuttaa lintukantoihin, sillä ne levittävät veriloisia lintuihin, Rätti toteaa.

Kaiken takana yhteistyö

Lapin yliopistossa työskentelee vain muutama biologi, joten Osmo Rätin tutkimustyön kivijalkana ovat laajat yhteistyöverkostot. Niihin kuuluu tutkijoita koti- ja

ulkomaisista yliopistoista ja tutkimuslaitoksista, kuten Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksesta, Elintarviketurvalisuusvirasto Evirasta ja Helsingin yliopiston Haartman-instituutista. Yhteistyökumppaneita ovat lisäksi metsästäjät, jotka keräävät metsäkanalinnuista tutkimukseen tarvittavia suolisto- ja verinäytteitä metsästyksen yhteydessä.

– Monitieteinen yhteistyö avartaa näkemystä ja on tehokasta. Kaikkea ei kuitenkaan voi tehdä eikä hallita itse. Eri alojen asiantuntijoiden yhteistyö antaa mahdollisuuden tehdä laajoja tutkimuksia.

Rätti kehuu myös Arktisen keskuksen työyhteisöä, johon kuuluu monen eri tieteenalan edustajia.

– Jo kahvipöytäkeskustelut avaavat uusia näkökulmia, vaikka suoranaista tutkimusyhteistyötä ei kaikkien kanssa olisikaan.

Lintuvirusten jäljillä

Viime vuosina Osmo Rätin tutkimus on laajentunut lintujen viruksiin. Rätti on tutkinut eritoten Sindbis-virusta, jota esiintyy muiden lintujen ohella myös metsäkanalinnuissa.

– Sindbis-virus leviää myös ihmisiin hyttysten välityksellä ja aiheuttaa ihmisillä pogostantautia, jonka oireina ovat yleensä melko lievät nivel- ja ihottumaoireet. Tutkimme, onko ihmis- ja metsäkanalintutartuntojen välillä yhteyttä ja vaikuttaako virus metsäkanalintukantoihin.

Suomessa pogostantautia esiintyy eniten Itä-Suomessa, vaikka se on levinnyt muuallekin Suomeen maan pohjoisinta osaa lukuun ottamatta.

– Ilmaston lämpenemisen myötä viruksien arvellaan kuitenkin leviävän entistä laajemmalle alueelle.

Tutkimusta on tehty viisi vuotta, mikä on lyhyt aika luonnontieteellisessä tutkimuksessa. Tarkkoja tuloksia pitää siis vielä odottaa. Tähänastisen perusteella näyttää kuitenkin siltä, että ihmis- ja metsäkanalintutartunnat esiintyvät samanaikaisesti.

– Jostakin syystä tartunnat ovat yltyneet epidemiaksi seitsemän vuoden välein. Jännityksellä odotammekin seuraavaa epidemiaa, jolloin näemme koko epidemian synnyn ja kehityksen, Rätti innostuu.

Ei liian helppoa

Erikoistutkija jaksaa kiinnostua luonnosta vielä työajan ulkopuolellakin.

– Viime aikoina nousussa on ollut etenkin hauen kalastus. Se on hyvä rentoutumiskeino: toiminta kaappaa mukaansa. On oltava koko ajan pieni valmiustila ja ratkaisuja on tehtävä koko ajan. Mihin seuraavaksi heitän, missä hauki voisi piileksiä – kokeillaanpa tuolta, tutkija maalailee.

– Viime talvena yritin myös pilkkiä haukea. Ei onnistunut, joten tänä talvena pitää yrittää uudelleen.

Tutkimuksesta ja kalastuksesta Rätti löytää yhtäläisyyksiä.

– Kumpikaan ei ole turhan helppoa. Kalastuksesta jopa katoaa viehätys ja jännitys, jos saalista tulee liian helposti. Samoin tutkimustyössä tulee välillä vesipeiriä, mutta toisaalta jokainen pienikin tutkimuslöytö lämmittää mieltä, ja se on tutkimustyön suola. ●

Metsäkanalintuja yli 15 vuoden ajan tutkinut erikoistutkija Osmo Rätti puhuu monimuotoisen luonnon puolesta. Esimerkiksi geneettinen yksipuolistuminen on vakava uhka metsäkanalinnuille. – Geenit ovat pohja sille, miten lajit pystyvät sopeutumaan ympäristönmuutoksiin.

Ihmisen ajattelua mullistavista vaiheista Jorma Leinonen nostaa esiin irrationaalilukujen keksimisen noin 500 eKr., nollan keksimisen noin 800 jKr., integraali- ja differentiaalilaskennan kehittymisen 1700-luvulla sekä äärettömän edelleen kehittäminen 1800-luvulla.

Olli Tiuraniemi

Nollan ja ykkösen imussa

Lapin yliopisto täyttää tänä vuonna 30 vuotta. Yliopistossa on töissä enää muutamia henkilöitä, jotka ovat olleet mukana yliopiston toiminnassa sen alkuajoista lähtien. Kirjastonhoitaja Mirja Raivio ja lehtori Jorma Leinonen ovat molemmat tehneet pitkän uran Lapin yliopistossa. Molempien työssä nolla ja ykkönen ovat merkittävässä asemassa.

Mirja Raivio aloitti työnsä Lapin korkeakoulussa työllisyysvaroilla kirjastoamanuenssin nimikkeellä vuonna 1979. Hänen ensimmäisiä tehtäviään oli korkeakoululle saatujen kirjalahjoitusten purkaminen hyllyihin Piekkarin eli pienteollisuustalon yläkerrassa. Vuosien varrella hän on työskennellyt ”melkein kaikissa” kirjastotöissä, pisimpään tietopalvelussa, tietokantatyössä eli tietoaaineistojen sisällönkuvailussa sekä mm. tieteellisen tiedonhankinnan kouluttajana.

Kirjastossa metatietoa on tallennettu nollina ja ykkösinä aikoinaan reikäkortteille ja mikrokortteille, nykyisin tietysti online. Hilla-tietokannan uutta tallennusformaattia ylläpidetään USA:n Kongressin kirjastossa, mikä osaltaan kertoo kirjastoalan tosiasiallisesta kansainvälisyydestä.

– Työn mielekkyys on ollut siinä, että olen voinut omalta osaltani auttaa opiskelijoita opiskelemaan ja tutkijoita tutkimaan. Tämä on ollut unelmatyötä. Kirjastoa on juhlapuheissa ylistetty yliopiston sydämeiksi, jota se oikeastikin on ja jota on vaikea ulkoistaa sisältöä hukkaamatta, Raivio pohtii. – Yliopisto tarvitsee jatkossakin yliopistotason tietopalvelut.

Mirja Raivio on huolissaan myös uuden yliopistolain tuomista muutoksista. Lain pitäisi turvata yliopistokirjastojen tuottamat peruspalvelut ja niiden maksuttomuus, julkisuus ja avoimuus kaikille.

– Lisäksi yliopistojen pitäisi huolehtia siitä, että kelpoisuusehdoista luopuminen ei johda siihen, että koulutuksen merkitys vähenee, kun rekrytoidaan uusia työntekijöitä kirjastoihin.

Raivion mielestä kirjasto on elinehto opiskelulle: se on enemmän kuin pelkkä palvelu. Opiskelijalle kirjasto on akateemisen elämän välttämätön ennakkoehto ja kansalaisoikeus, kuten eräs opiskelija totesi. Myös yliopistojen tutkimusinfrastruktuuriin kuuluvat asiantuntemuksella valitut ja organisoidut tietoaaineistot ja kehitetyt palvelut. Tässäkin osaaminen ja innostus on tärkeää.

– Lähtövalaisuudessa meillä on tavoitteena integroida kirjastohenkilökunta tiiviimmin tutkimusryhmien toimintaan. Hyvä kirjasto on myös kilpailuvaltti opiskelijoiden ja työntekijöiden rekrytoimiseksi yliopistoon, Raivio sanoo.

Matemaattista järkeilyä

Jorma Leinonen aloitti uransa Lapin korkeakoulussa matematiikan didaktiikan lehtorina vuonna 1980. Leinonen kertoo hiukan huolestuneena, että luokanopettajankoulutukseen tulevien opiskelijoiden matematiikan osaaminen on nykyään heikompi kuin aikaisemmin.

– Peruslaskutoimitusten entistä huonompi hallinta johtuu siitä, että lasku-

toimitukset tehdään kouluissa nykyään koneilla. Laskutoimitusten mekanoitu- minen on muuttanut oppilaiden mate- maattista ajattelua. Taskulaskimet ovat vä- hentäneet omaan järkeen perustuvaa päät- telyä ja köyhdyttäneet ajattelua. Nykyään enää viidesosa oppilaista osaa analysoida esimerkiksi jakolaskun perusteita ja käyt- töä. Osalla oppilaista jakokulma on täysin hakusessa, Leinonen sanoo.

Matemaattisen ajattelun köyhtyminen on huolestuttavaa siitä syystä, että yhteis- kunnassa matematiikan merkitys ja asema esimerkiksi talouden perustana kasvaa koko ajan, vaikka toisaalta talouselämä perustuu- kin paljolti aivan muihin tekijöihin.

– Esimerkiksi kotitalouksissa käyttöma- tematiikkaa tarvitaan entistä enemmän. Ajatellaan vaikkapa sähkön kilpailuttamis- ta tai talon rakentamista, jossa pitää laskea ja vertailla eri lämmitysvaihtoehtojen kan- nattavuutta.

Leinonen puolustaa matematiikkaa, koska nykyajan yhteiskunta perustuu en- tistä enemmän lukujen varaan. Esimerkik- si viestintä perustuu jo pääosin nollaan ja ykköseen. Myös äänilevyt pyörivät nollan ja ykkösen varassa ja töissä istumme päi- vät pääksytysten nollaan ja ykköseen pe- rustuvien kokeiden äärellä. Matematiikka on maailman yhteinen merkkijärjestelmä, jota kaikki voivat ymmärtää samalla tavalla kielestä riippumatta.

– Opetuksessa tulisikin miettiä, miten matematiikkaa voitaisiin tarjolla oppilaille uusilla menetelmillä ja herättää näin oppi- laiden mielenkiinto matematiikkaa koh- taan. Esimerkiksi matematiikan historia on varsin mielenkiintoista, ja sieltä löytyy paljon ammennettavaa.

Leinonen ylistää matematiikan kauneut- ta, muotoja ja selkeyttä. Matematiikan sel- keyden lisäksi Leinonen kehuu sitä, että matematiikka on lahjomaton. Viisi plus kuusi on yksitoista meidän kymmenjär- jestelmässämme, ja siitä emme kiistele. Jos esimerkiksi kaupan kassalla tulee erimielisyyttä laskusta, se ei ole matematiikan syy. Matematiikka sinänsä ei aiheuta ongelmia vaan ihmisten tekemät virheet. Kirveellä- kin voi tehdä joko halkoja tai sitten pahoja eikä se ole kirveen vika.

Leinonen on joutunut työssään ja tut- kimuksissaan perehtymään matematiikan oppimisen saloihin. Häntä ei niinkään mietityt se, miksi joku ei opi matema- tiikkaa, vaan nimenomaan se, miksi joku oppii ja ymmärtää matematiikkaa niin hel- posti. Ymmärtämisen parempi teoreetti- nen hallinta tarjoaisi uusia keinoja mate- matiikan opettamiseen ja auttaisi erityisesti oppimisvaikeuksien voittamiseen.

– Matematiikka on luonnontieteen kiel- tä. Avaruusrakettien ohjaamiseen ja voima-

laiden hallintaan tarvitaan matematiikkaa. Toisaalta matematiikan parissa on mielen- kiintoista askarrella ja kesken jäänyttä asiaa voi jatkaa vuosienkin päästä. Hyvä on kui- tenkin muistaa, että ihminen on matema- tiikan parissa aina noviisi.

Uraansa Lapin yliopistolla Leinonen pitää funktiona muiden funktioiden jou- kossa.

– Järkeilyn lisäksi urafunktio on tuonut leivän, Leinonen sanoo. ●

Vuosien saatossa kirjastoista on kehittynyt myös elektronisten aineistojen välittäjiä sekä verkko- palvelujen ja tietojärjestelmien rakentajia. Kirjastojen kehitystyössä Lapin yliopisto on ollut mu- kavasti monessa mukana, kirjastonhoitaja Mirja Raivio sanoo.

Lisää tarinoita yliopistosta ja yliopistolaisista on luettavissa Lapin yliopiston 30-vuotishisto- riateoksessa Pohjoisen puoles- ta – pohjoista varten, joka jul- kaistaan 13.3.2009.

Tervetuloa virkaanastujaistilaisuuteen

Torstaina 12.3.2009 klo 12
Fellman-sali, Yliopistonkatu 8,
Rovaniemi

VIRKAANASTUJAISESITELMÄT

Esineoikeuden professori
Eva Tammi-Salminen
Vanha ja uusi esineoikeus

Liiketaloustieteen, erityisesti
laskentatoimen professori
Markku Vieru
Onko laskentainformaatio laadukasta?

Matkailun
kulttuurintutkimuksen
professori
Soile Veijola
Turismi on työtä

Oikeusinformatiikan professori
Rauno Korhonen
*Yksityisyys ja tietosuojat
valvontayhteiskunnan vaaravyöhykkeessä*

Näitä julkisia esitelmää kutsun kunnioittavasti
kuulemaan Lapin yliopiston opettajat,
virkamiehet ja opiskelijat sekä muut tieteen
harjoittajat, suosijat ja ystävät.

Mauri Ylä-Kotola
Lapin yliopiston rehtori

Eva Tammi-Salminen

Eva Tammi-Salminen on syntynyt vuonna 1971. Hän on suorittanut oikeustieteen kandidaatin tutkinnon Turun yliopistossa 1994 ja oikeustieteen tohtorin tutkinnon 2001. Tammi-Salminen on nimitetty siviilioikeuden dosentiksi Turun yliopistoon 2003 ja esineoikeuden dosentiksi Helsingin yliopistoon 2007.

Tammi-Salmisen tutkimuksen mielenkiinnon kohteet suuntautuvat esineoikeuden yleisiin oppeihin, esinevakuusoikeuteen, kiinteistöjen vaihdantaan liittyviin oikeudellisiin kysymyksiin, varallisuus-oikeuden eurooppalaistumiskehitykseen sekä sopimuksen vaikutuksiin kolmansien eli muihin kuin sopimuksen osapuoliin.

Tutkijanuransa Tammi-Salminen aloitti Helsingin yliopiston Kansainvälisen talousoikeuden instituutin hallinnoimassa oikeustieteen alan ensimmäisessä tutkijakoulussa. Sen jälkeen hän on toiminut Turun yliopiston oikeustieteellisessä tiedekunnassa useiden vuosien ajan eri tehtävissä, kuten assistenttina, yliassistenttina ja mvs. professorina, sekä Suomen Akatemian akatemiatutkijana. Hän on toiminut vierailevana tutkijana Euroopan yliopistoinstituutissa Firenzessä.

Lapin yliopiston hallitus nimitti oikeustieteen tohtori Eva Tammi-Salmisen esineoikeuden professoriksi oikeustieteiden tiedekuntaan 1.1.2008 alkaen.

Markku Vieru

Markku Vieru on syntynyt vuonna 1961 Jalasjärvellä. Hän on suorittanut ekonomin tutkinnon Vaasan korkeakoulussa 1987. Kauppatieteiden lisensiaatin tutkinnon hän on suorittanut Vaasan yliopistossa 1991 ja kauppatieteiden tohtorin tutkinnon Oulun yliopistossa 2000. Vieru on nimitetty laskentatoimen, erityisesti rahoituksen laskentatoimen dosentiksi Oulun yliopistoon 2008.

Vieru on kansainvälisesti suuntautunut tutkija, jolla on yli 20 vuoden kokemus tutkimus- ja opetustoiminnasta. Hän on tutkinut mm. sijoitusyödykkeitä, suur- ja

piensijoittajia, kaupankäyntiä, kansainvälisiä tilinpäätöskäytäntöjä, analytiikkokennuksia sekä yritysluottoja. Vieru on opettanut uransa aikana laajasti Suomessa ja ollut vierailevana tutkijana Yhdysvalloissa. Ennen virkaan nimittämistään hän on hoitanut laskentatoimen professuuria Lapin yliopistossa, toiminut yliassistenttina Oulun yliopistossa ja osakoordinaattorina Suomen Akatemian rahoittamassa tutkimusohjelmassa.

Vieru on ollut mukana yritystoimintaa palvelevissa asiantuntija- ja johtotehtävissä sekä monissa yhteiskunnallisissa luottamustehtävissä ja järjestötoiminnassa. Lapin yliopiston matkailun ja liiketoiminnan tiedekunnan dekaanina hän on toiminut vuodesta 2008 alkaen.

Lapin yliopiston hallitus nimitti kauppatieteiden tohtori Markku Vierun liiketaloustieteen, erityisesti laskentatoimen professorin virkaan matkailun ja liiketoiminnan tiedekuntaan 1.3.2008 alkaen.

Soile Veijola

Soile Veijola on syntynyt vuonna 1960 Iisä. Hän on suorittanut yhteiskuntatieteiden maisterin tutkinnon Jyväskylän yliopistossa 1990. Valtiotieteiden tohtorin tutkinnon hän on suorittanut Helsingin yliopistossa 1998. Hänet on nimitetty vuonna 2006 liikuntamatkailun dosentiksi Jyväskylän yliopistoon.

Veijola on poikkeuksellisesti suuntautunut kulttuurin ja yhteiskunnan tutkija, jonka teoreettisen mielenkiinnon kohteena ovat etenkin tiedon, taidon, ruumiillisuuden ja sukupuolen tuotantotavat. Metodologisesti hän on soveltanut laadullisen tutkimuksen tarjoamia semioottisia ja kerronnallisia menetelmiä tieteellisiin ja kulttuurisesti banaaleina pidettyihin teksteihin ja puhetapoihin. Veijolan julkaisujen empiiriset tutkimuskohteet ovat vaihdelleet sosiologisista kertomuksista suomalaisten seuramatkoihin, sekasäilypeleihin ja suomalaisten avio-onneen. Tällä hetkellä Veijola tutkii turismia työnä johtamassaan Suomen Akatemian tutkimusprojektissa.

Työurallaan Veijola on toiminut Opiskelijoiden Liikuntaliiton tiedotussihteerinä, Suomen Akatemian tutkijana, vastuullisena tutkijana, varttuneena tutkijana ja matkailun yliassistenttina. Hän oli kahden hallituskauden ajan opetusministeriön liikuntatieteellisen jaoston jäsen. Matkailun kulttuurintutkimuksen professuuria hän hoiti määräaikaisena viisi vuotta ennen nimitystään.

Lapin yliopiston hallitus nimitti valtiotieteen tohtori Soile Veijolan matkailun kulttuurintutkimuksen professoriksi matkailun ja liiketoiminnan tiedekuntaan 1.5.2008 alkaen.

Rauno Korhonen

Rauno Korhonen on syntynyt Oulussa vuonna 1967. Hän on suorittanut Lapin yliopistossa oikeustieteen kandidaatin tutkinnon 1994, oikeustieteen lisensiaatin tutkinnon 1999 ja oikeustieteen tohtorin tutkinnon 2003.

Korhosen tutkimus- ja opetustyön mielenkiinnon kohteita ovat informaatio- ja viestintäoikeus. Hänen erityisosaamisalueita ovat yksityisyyden suoja, tietosuojat, julkisuusksymykset, sähköisen asioinnin ja viestinnän lainsäädännön kehitys sekä kansalaisyhteiskunnan valvonta verkko-yhteiskunnassa. Väitöskirjan lisäksi Korhonen on julkaissut neljä teosta ja lukuisia tieteellisiä artikkeleita. Parhaillaan hänellä on valmisteilla sähköisen asioinnin juridiikkaan liittyvä oppikirja.

Työurallaan Korhonen on toiminut mm. assistenttina ja yliassistenttina sekä oikeusinformatiikan määräaikaisena professorina oikeustieteiden tiedekunnassa syksystä 2004 alkaen. Korhonen on toiminut pitkään oikeustieteiden tiedekunnan tiedekuntaneuvostossa ja toimii parhaillaan toista kautta tiedekunnan suunnittelutoimikunnan puheenjohtajana.

Lapin yliopiston hallitus nimitti oikeustieteen tohtori Rauno Korhosen oikeusinformatiikan professoriksi oikeustieteiden tiedekuntaan 1.10.2008 alkaen.

Valokuva: Kuva-Paijula

Eva Tammi-Salminen

Valokuva: Arto Liiti

Markku Vieru

Valokuva: Kuva-Liisa

Soile Veijola

Väitökset

www.ulapland.fi/uutisarkisto

Opintokeskusten laadun valvonnassa on isoja puutteita

KL *Varpuliisa Korpivaaran* tutkimus paljastaa, että opintokeskusten itsearviointia luonnehtii satunnaisuus ja tavoitteettomuus. Tutkimuksen perusteella opintokeskusten tulisi panostaa arvioinnin systemaattisuuteen, jatkuvuuteen ja läpinäkyvyyteen.

Opintokeskuksilla on lain määräämä velvoite antamansa koulutuksen itsearviointiin, mutta tuoreen väitöstutkimuksen perusteella laki ei näytä motivoineen arviointitoiminnan pitkäjänteiseen toteuttamiseen ja vakiinnuttamiseen.

– Laki sisältää oletuksen, että tarvittava osaaminen olisi olemassa opintokeskuksissa, mutta oletus ei saa vahvistusta tässä tutkimuksessa, Varpuliisa Korpivaara sanoo.

Korpivaara on tutkinut itsearviointia työn arjessa neljässä eri opintokeskuksessa. Tutkimuksessa haastatellut työntekijät pitivät itsearviointia tärkeänä mutta haastavana toimintana.

– Vaikka itsearviointia tehtiin ajan kanssa ja rakentavassa hengessä, osallistujat kokivat asian vaikeaksi ja voimavarat riittämättömiksi.

Tutkimuksen perusteella opintokeskuksissa panostettiin itsearvioinnin kehittämiseen lain voimaantulon jälkeen. Toimintaa kuvasi kuitenkin alun innostuksen ja sitä seuranneen aktiivisen kehittämisen jälkeen toiminnan lopahtaminen. Lopahtamiseen vaikutti se, että toimintaa ei vastuutettu kenellekään eikä sille määrätty raameja ja tavoitteita. Tutkija yllättyi myös siitä, kuinka eri tavoin haastateltavat ymmärsivät itsearvioinnin.

– Itsearvioinnin ei tarvitse olla monimutkaista tai massiivista. Sen pitäisi kuitenkin olla kaikkien tunnistama, systemaattinen ja läpinäkyvä prosessi, ja se pitäisi ottaa mieluummin mahdollisuutena kuin velvoitteena.

Tutkimukseen osallistui 27 henkilöä neljästä opintokeskuksesta vuosina 2000–2004 ja 2007. Tutkimuksen tulokset sisältävät itsearviointitoimintaa kuvaavan muutuskertomuksen, itsearvioinnin mallin ja päätelmiä itsearvioinnin tilasta.

Väitös 23.1.2009

Varpuliisa Korpivaara: *Opintokeskuksen itsearviointi – muuttuuko sana toiminnaksi?*

Miehiin kohdistuva sukupuolisyrjintä on Suomessa yleistä

HTL *Pasi Malmin* tutkimus paljastaa, että tasa-arvovaltuutetulle tehdyistä valituksista kolmasosa on miesten tekemiä. Siinä missä naisten valitukset liittyvät pääasiassa työelämään, miesten valitukset jakautuvat tasaisemmin eri elämänalueille.

Malmin mukaan tasa-arvolla tarkoitetaan yhä vain naisten aseman parantamista, kun taas miehiin kohdistuvasta syrjinnästä vaietaan. Esimerkiksi miehiä syrjivä asevelvollisuuslaki ei ole vielä herättänyt laajaa julkista tai poliittista keskustelua.

– Nykyinen tasa-arvokeskustelu kaippaa asennemuutosta. Myös miehille pitää antaa oikeus vaatia tasa-arvoa itselleen, Malmi sanoo.

Tasa-arvovaltuutetulle tehdyistä valituksista ilmenee, että yksityiset ja julkiset organisaatiot syrjivät miesasiakkaita melko laajasti. Naisille kohdistetaan etuuksia, kuten alennuksia tai ilmaisia sisäänkäyssiä, joita puolustellaan kampanjaluonteisuudella.

– Asiakkaisiin kohdistuva sukupuolisyrjintä on sellainen sukupuolisyrjinnän muoto, jota varten tasa-arvolaisia ei ole olemassa selkeitä pykälä.

Tutkimuksen perusteella työelämässä tapahtuvasta sukupuolisyrjinnästä noin neljäsosa kohdistuu miehiin. Naisvaltaisilla aloilla miehillä on kuitenkin moninkertai-

nen todennäköisyys joutua syrjityiksi naiisiin verrattuna. Vastaava ilmiö näkyy naisten kohdalla miesvaltaisilla aloilla.

– Tietyille aloille syntyy hyvä veli -verkostoja, tietyille hyvä sisar -verkostoja, Malmi kuvailee.

Tilastojen tarkastelu paljastaa, että Suomessa on kaksi kertaa enemmän itseensä kohdistuvaa perheväkivaltaa pelkääviä miehiä kuin naisia. Lisäksi miesten itsemurhat lisääntyvät voimakkaasti taloudellisen laman aikana, vaikka naisten itsemurhissa ei juuri tapahdu muutoksia.

– Tämä liittyy miehiin kohdistuviin rooliodotuksiin ja taloudellisen menestymisen vaatimuksiin.

Malmin tutkimuksessa tarkastellaan yhteensä 800:aa tasa-arvovaltuutetulle tehtyä valitusta ja lukuisia tasa-arvotilannetta kartoittavia tilastoja. Tutkimus pohjautuu hallintotieteeseen, naistutkimukseen, diskurssianalyysiin ja meemiteoriaan. Tutkimuksessa esitetään yleinen teoria sukupuolisyrjinnän synnystä ja ilmenemismuodoista, minkä jälkeen sitä sovelletaan miehiin kohdistuvaan syrjintään.

Väitös 6.2.2009

Pasi Malmi: *Discrimination against Men – Appearance and Causes in the Context of a Modern Welfare State*

Asutustilalliset raivasivat elämänpolkunsa metsään

YTM *Asta Kietäväisen* tutkimus osoittaa, että metsä on tarjonnut asutustilallisille paitsi taloudellista myös henkistä turvaa. Ajan myötä suhtautuminen metsään on kuitenkin osin muuttunut.

Toisen maailmansodan jälkeisessä Suomessa perustettiin yli 100 000 asutustilaa maanhankintalain perusteella. Asta Kietäväinen tarkastelee tutkimuksessaan asutustilallisten kertomuksia elämästään tiloilla,

jotka sijoittuvat pääasiassa Itä- ja Pohjois-Suomeen.

– Kyky asettaa itselle tavoitteita ja pyrkiä kohdata tulevaisuuden haasteet omaa toimintaansa kehittämällä näyttää tuke-
neen selviytymistä asutustiloilla, Kietävänien sanoo.

Aktiivinen toimijuus mahdollisti identiteettien moninaisuuden ja uudelleen määrittelyn, mikä puolestaan piti viljelijät mukana teollistuvan yhteiskunnan muutoksissa.

Kietäväinen jakaa asutustilallisten tarinat selviytymis- ja sopeutumiskertomuksiin. Selviytymiskertomusten isännille ja emännille maatilan kehittäminen oli merkittävä työn motivoija, jolla vahvistettiin omaa identiteettiä ja pyrittiin myös varmistamaan tilan jatkuvuus.

Sopeutumiskertomuksissa kotitila määrittyi erityisen tärkeäksi paikaksi, jonka pysyvyys toi elämään turvallisuutta ja toimi identiteetin vahvistajana.

Maatalouden joutuessa rajuihin yhteiskunnallisiin muutoksiin 1960- ja 1970-luvuilla osa asutustilallisista lopetti viljelyn aikansa sinniteltään.

– Metsää jätettiin usein vanhuuden turvaksi, vaikka pellot jouduttiin myymään tai vuokraamaan.

Metsä on edelleen taloudellinen resurssi, mutta sieltä haetaan myös henkistä virkistytymistä. Se toimii myös oman identiteetin vahvistajana ja jatkuvuuden takaajana.

Väitöstutkimuksen aineisto muodostuu 24 ensimmäisen tai toisen polven asutustilallisen haastattelusta ja 32 kertomuksesta, jotka ovat Maaseudun Sivistysliiton kirjoituskilpailusta vuodelta 1982. Tutkimuksen teoreettisena lähtökohtana on elämän narratiivisuus sekä elämäkertomuksien pohjalta tehdyt tulkinnat toimijuudesta ja identiteetistä.

Väitös 6.2.2009

Asta Kietäväinen: *Metsään raivatut elämänpolut – Toimijuus ja identiteetti asutustilallisten elämäkertomuksissa*

Mediaekologia

Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan taide- ja viestintäaineiden lehtori *Seppo Kuivakari* tarkastelee *Mediaekologia*-teoksessaan tiedon historiallisia ihanteita, taloudellis-poliittisia perusteita sekä jäsen- ja esitystapoja mediateknologian kehityksen kautta.

Kuivakarin mukaan varsinkaan internetissä ajallemme tyypilliset tiedon jäsen- ja esitysmuodot eivät enää muistuta mediateknologian perinteistä roolia tiedon varastojana, ylläpitäjänä ja hallinnoijana.

– Esimerkiksi yhä useammat internet-portaalit ovat nykyisin välineitä, joiden avulla tietoa muodostetaan yhteisöllisesti. 2000-luvun alun teknologiset ratkaisut pitävätkin yllä mediakulttuurin avoimuutta ja vuorovaikutusta. Tietoa ei vain säilytetä vaan jaetaan, Kuivakari toteaa.

Suljettujen järjestelmien sijaan mediakulttuurin nykyinen ”ekologia” edellyttää kykyä avoimuuden muotoiluun.

– Tieto muuttuu koko ajan yhteisöllisesti sen mukaan, mitä tiedolla halutaan saavuttaa. Yhteisöllisyyden myötä korostuvat myös tiedon virtaavuus ja muokattavuus. Avoin ja yhteisöllinen tieto tuottaa teknologisia keihäänkärkiä nykyään erityisesti peliteollisuuden tarpeisiin, Kuivakari sanoo.

Mediaekologia-teoksen on julkaissut Lapin yliopiston taiteiden tiedekunta.

Juhlakirja professori Raimo Rajalalle

Lapin yliopiston kasvatustieteen professori *Raimo Rajalan* 60-vuotisjuhlan kunniaksi on koottu juhlakirja, joka julkistettiin juhlaseminaarin yhteydessä tammikuussa 2009.

Juhlakirjan *Opettajaksi kehittyminen, hyvinvointi ja oppimisen strategiat* artikkelit sivuavat monesta eri näkökulmasta Rajalalle läheisiä tutkimusteemoja, kuten opettajuutta ja opet-

tajankoulutusta. Kirja linjaa myös Rajalan uran päävaiheet.

Teos koostuu viidestätoista artikkelista, joiden kirjoittajat ovat kasvatustieteen tutkijoita ja muita asiantuntijoita sekä Rajalan työtovereita ja yhteistyökumppaneita. Kirjan ovat toimittaneet *Kyösti Kurtakko*, *Jorma Leinonen* ja *Mikko Pehkonen*.

Tutkimus ja tutkiminen 2000-luvun yliopistossa

Millaista on käytännön tutkimustyö aikana, jolloin tutkimuksesta ollaan tekemässä kauppatavaraa? Mm. edellä mainittuun kysymykseen vastataan *Kirsti Lempiäisen*, *Olli Löyttyn* ja *Merja Kinnusen* toimittamassa Vastapainon julkaisemassa *Tutkijan kirjassa*.

Kirjoittajat edustavat eri tieteenaloja ja tutkijasukupolvia. Heitä yhdistää halu vaalia selkeää akateemista tutkimusta, joka perustuu hitaaseen aikaan, jaettuun tietoon ja oikeuteen saada tehdä työnsä hyvin. Kirjan artikkelit sisältävät kaikkea sitä, mistä tutkimustyön arki koostuu: esimerkkejä ja sattumuksia tehdyistä tutkimuksista, tutkijoiden neuvoja ja vinkkejä sekä pohdintaa tutkimuksen teosta, sen pulmista ja uhkakuvista.

Tutkijan kirja on suunnattu erityisesti yhteiskunta- ja humanististen tieteiden tutkijoille ja opiskelijoille, mutta se sopii myös kaikille muille tutkimustyöstä kiinnostuneille.

Riviopiskelijasta vaikuttajaksi

– **Opiskelun aika on myöhemmin**, tällä hetkellä keskityn vaikuttamaan yhteisiin asioihin, sanoo *Henna Ahonen*, 27, yksi Lapin yliopiston ja tiedekuntien hallinnon opiskelijajäsenistä.

Ahonen aloitti audiovisuaalisen mediakulttuurin opiskelijana taiteiden tiedekunnassa syksyllä 2004. Ainejärjestöstä Ahosen tie vei ylioppilaskunnan jaostotoimintaan, sieltä LYY:n hallitukseen. Tällä hetkellä hän on kokopäivätyössä ylioppilaskunnan koulutus- ja sosiaalipoliittisena sihteerinä. Ahonen on myös mukana opiskelijajäsenenä opetusneuvostossa ja tiedekuntansa tiedekuntaneuvostossa sekä varajäsenenä yliopiston hallituksessa.

Tiedekuntaneuvosto

- kehittää tiedekunnan opetusta ja tutkimusta
- päättää tiedekunnan määrärahojen jakamisen suuntaviivoista
- tekee esitykset tiedekunnan opetusviroista
- hyväksyy opetussuunnitelmat
- käsittelee väitöskirjoja ja lisensiaatintutkimusta koskevat asiat
- esittää tiedekuntaan vuosittain otettavien uusien opiskelijoiden määrän sekä päättää valintaperusteista
- jäsenistä yksi kolmannes professoreita, yksi kolmannes muun henkilökunnan edustajia ja yksi kolmannes opiskelijoiden edustajia, kuten lähes kaikissa yliopiston hallintoelimissä

Opiskelijat Olli-Pekka Kaurahalme ja Henna Ahonen pyrkivät vaikuttamaan yliopiston yhteisiin asioihin.

– Uhrauksiaahan tämä vaatii. Opintoni lykkääntyvät, mutta toisaalta saan arvokasta työkokemusta, hän pohtii.

Kokemus asioihin vaikuttamisesta Ahoselle syntyi jo kouluaikoina kotikunta Jalasjärven nuorisovaltuustossa.

– Sinnikkyydellä muutoksia voi saada aikaan. Yliopistosahan organisaatio on raskas, joten asiat vievät aikansa.

Esimerkiksi Ahosen vuosia ajama tenttiakvaario näyttää nyt toteutuvan.

Ahoselle vaikuttaminen ilman puoluepolitiikkaa sopii hyvin.

– Lapin yliopistossa opiskelijan puoluekanta ei ole opiskelijapolitiikassa niin isossa osassa kuin se voisi olla – ja tämä on hyvä asia. Miksi riidellä aatteellisista asioista, kun samoja asioita kuitenkin opiskelijoina ajetaan? Painotukset vain vaihtelevat.

Olli-Pekka Kaurahalme, 36, aloitti hallintotieteen opinnot Lapin yliopistossa syksyllä 2007.

Sitä ennen hän opiskeli diplomi-insinööriksi Oulun yliopistossa.

– Tänne tultuani ajattelin, että nyt alan aktiiviseksi opiskelijapolitiikassa ja -elämässä.

Ainejärjestötoiminta rientoineen ei kuitenkaan tuntunut kolmekymppisen opiskelijan omalta jutulta, yliopiston organisaatio sen sijaan kiinnosti. Mies päätti hakea yhteiskuntatieteiden tiedekunnan tiedekuntaneuvostoon opiskelijajäseneksi ja tuli valituksi.

– Yllätyksenä tuli se, että opiskelijaedustajista oli jopa pulaa.

Kerran kuussa kokoontuvassa tiedekuntaneuvostossa työskentely on vastannut Kaurahalmeen odotuksia: hän on päässyt näkemään yliopiston hallintoa.

– Etenkin alussa päätettäväksi tuli uusia laajoja asioita, kuten opetuksen laatuun ja sisältöön vaikuttavia päätöksiä. Myös kaksivuotiskauden loppupuolella tehtäviin päätöksiin on jo nyt toimikauden alussa hyvät mahdollisuudet vaikuttaa, hän arvioi.

Tärkeintä Kaurahalmeen mukaan on kuitenkin oma aktiivisuus.

– Vaikka asiat ovat uusia, niitä täytyy myös uskaltaa kyseenalaistaa.

Tammikuussa Kaurahalme aloitti informaatioteknologian lehtorina yhteiskuntatieteen tiedekunnassa. Status tiedekuntaneuvostossa säilyy kuitenkin opiskelijana. Hallintotieteen kandidaatiksi tammikuussa valmistunut Kaurahalme pohtii nyt jatko-opintoihin ryhtymistä, minkä aiempi maisterintutkinto mahdollistaa.

– Toki tämänkin koulutuksen sisältöä on tullut tiedekuntaneuvostossa kommentoitua. Nyt olen sitä itse suunnittelemassa – mielenkiintoinen tilanne sinänsä.

Lapin korkeakoulukonsernin neuvottelukunnan jäsenet

Lapin korkeakoulukonsernille on valittu uusi neuvottelukunta toimikaudeksi 1.1.2009–31.12.2011. Neuvottelukuntaan kuuluvat:

Esko Oikarinen, puheenjohtaja
hovieikeuden presidentti

Kauko Kunnari
lääkinsivistysneuvos, Rovaniemi

Raimo Ronkainen
kaupunginjohtaja, Tornio

Antero Ikkäheimo, varapuheenjohtaja
teollisuusneuvos

Risto Liisanantti
ostojohtaja, Outokumpu Oy

Pirkko Saarela
johtaja, Lapin työvoima- ja elinkeinokeskus

Sven-Erik Bucht
kaupunginjohtaja, Haaparanta

Johanna Lohtander
vanhuustyöjohtaja, Rovaniemi

Janne Seurujärvi
kansanedustaja, Inari

Mauri Gardin
kaupunginjohtaja, Rovaniemi

Marja Myllykangas
sivistystoimenjohtaja, Salla

Neuvottelukunnan sihteerinä toimii
hallintosihteeri *Sirpa Hast*.

Maiju Hyry
kehittämisjohtaja, Lapin liitto

Klemetti Näkkäläjärvi
Saamelaiskäräjien puheenjohtaja

Kirsi-Marja Korhonen
aluejohtaja, Metsähallitus

Päivi Oikkonen
johtaja, Hotelli Pohjanhovi

Timo Korhonen
toimitusjohtaja, CCC Group, Oulunsalo

Ossi Repo
kaupunginjohtaja, Kemi

Lapin korkeakoulut konsernina uuteen sopimuskauteen

Lapin korkeakoulukonserniin kuuluvat korkeakoulut (Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, Lapin yliopisto ja Rovaniemen ammattikorkeakoulu) ovat laatineet historiansa ensimmäisen yhteisen sopimusesityksen opetusministeriölle vuosille 2010–2012.

Helmikuussa 2009 opetusministeriölle jätetyssä sopimusesityksessä Lapin korkeakoulukonsernin osapuolet sitoutuvat tarkoituksenmukaiseen yhteistyöhön ja työnjakoon. Korkeakoulut sitoutuvat esityksessä rakenteellisen kehittämisen jatkamiseen. Kehittämisen painopistealueita ovat sisältöjen kehittäminen, yhteisten palvelujen kehittäminen, hallinnon ja toiminnan kehittäminen sekä konsernin ja ympäröivän yhteiskunnan yhteistyön kehittäminen.

Lapin korkeakoulukonsernin, korkeakoulujen ja opetusministeriön edustajat kokoon-tuvat sopimusneuvotteluihin Lappiin touku-kuussa 2009.

Neuvottelukunta tukee korkeakoulujen yhteistyötä

Tammikuun 2009 lopulla ensimmäistä kertaa kokoontunut Lapin korkeakoulukonsernin uusi neuvottelukunta antaa täyden tuensa Lapin kolmen korkeakoulun yhteistyölle ja rakenteelliselle kehittämiselle.

Neuvottelukunta sai kuulla korkeakoulujen rehtoreilta ja korkeakoulukonsernin projektia johtavalta *Arvo Jäppiseltä* ajankohtaiskatsauksen konsernin rakentamisen etenemisestä. Lapin korkeakoulujen pitkälle edennyt yhteistyö toimii edelläkävijänä Suomessa ja mallina muiden korkeakoulujen yhteistyöhankkeille. Nopeasti edenneen yhteistyön tuloksena en-

simmäistä kertaa korkeakoulukonserni tekee opetusministeriön kanssa kolmivuotisen sopimuksen vuosille 2010–2012.

Neuvottelukunnan puheenjohtajan *Esko Oikarisen* mukaan konserniyhteistyössä on ollut tekemisen meininki ja lyhyessä ajassa on saatu erinomaisia tuloksia.

– Työnjaosta on sovittu ja konsernilla on selkeä suunta. Nyt on tärkeää saada myös ympäröivä yhteiskunta ja alueen eri toimijat yksityiseltä ja julkiselta sektorilta sekä kulttuurin alalta sitoutumaan tähän hyvin rakennettuun kokonaisuuteen, Oikarinen sanoi.

Mauri Ylä-Kotola Urbanan yliopiston kunniatohtoriksi

Urbanan yliopisto Ohiossa Yhdysvalloissa vihki 3.12.2008 rehtori *Mauri Ylä-Kotolan* kunniatohtorikseen (Doctor of Human Letters). Ylä-Kotola piti tilaisuudessa luennon aiheesta *Emmanuel Swedenborg ja tulevaisuuden optilinen tiede*.

Urbanan yliopisto on Yhdysvaltain vanhimpia vapaiden taiteiden yliopistoja, jonka ruotsalaisen luonnontieteilijän, filosofin ja uskonnollisen mystikon Emmanuel Swedenborgin (1688–1772) seuraajat perustivat vuonna 1850.

Työsuojelu Pohjoismaissa

Lapin yliopistossa valmistuneen tutkimuksen mukaan Pohjoismaiden työsuojelustrategioiden ja -ohjelmien sisällöissä on suuria eroja. Sisällöt poikkeavat myös Euroopan yhteisön ohjelmista ja strategioista.

Suomessa valtio on työsuojeluasioissa lähinnä konsultin roolissa. Tämä tarkoittaa sitä, että työsuojeluun liittyvä valvonta perustuu osapuolten väliseen yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen. Suomen työsuojeluohjelma muistuttaa Pohjoismaista eniten Euroopan yhteisön ohjelmia, sillä Suomen ohjelma korostaa viranomaislähtöisyyden sijaan verkostoitumista.

Ruotsissa työsuojelulliset tavoitteet priorisoidaan tiettyjen toimialojen lähtökohdista. Norjassa korostuu viranomaisten toiminta, ja Tanskassa palkitseminen, rankaiseminen ja kontrolli. Islannissa olennaista on työsuojelupoliittisten keinojen konkreettisuus.

Suomen sosiaali- ja terveysministeriön työsuojeluosasto tilasi tutkimuksen Lapin yliopiston yhteiskuntatutkimuksen laitokselta. Tutkimuksen analyysistä vastasivat Lapin yliopiston professori *Asko Suikkanen* ja tutkija *Mari Kunnari*.

www.norden.org

Paula Kankaanpää Ilmatieteen laitoksen neuvottelukunnan puheenjohtajaksi

Lapin yliopiston Arktisen keskuksen johtaja, yliopiston vararehtori *Paula Kankaanpää* on nimitetty Ilmatieteen laitoksen neuvottelukunnan puheenjohtajaksi.

Neuvottelukunnan tehtävänä on laitoksen tutkimus- ja kehittämistoiminnan yleinen arviointi, strategisen suunnittelun tukeminen sekä yhteistyön edistäminen. Toimikausi on 15.1.2009–14.1.2012.

Neuvottelukunnan varapuheenjohtaja on liikenne- ja viestintäministeriön osastopäällikkö, ylijohtaja *Pekka Plathan*. Neuvottelukunnan muut jäsenet ovat *Sakari Karjalainen*, *Sirkka Haunia*, *Markku Kulmala*, *Seija Paasonen*, *Ritva Koukku-Ronde*, *Kai Kaatra*, *Eeva Furman*, *Raimo Heino*, *Kari Takanen* ja *Kjell Forsén*. Lisäksi Ilmatieteenlaitoksen pääjohtaja kuuluu neuvottelukuntaan virkansa puolesta.

Neuvottelukunnan asetti liikenne- ja viestintäministeriö tammi-kuussa 2009.

Marja Vaarama Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ylijohtajaksi

Lapin yliopiston sosiaaligerontologian ja sosiaalityön professorina toiminut *Marja Vaarama* on nimitetty hyvinvointi- ja terveystieteiden toimialan ylijohtajaksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitokseen (THL). Vaarama aloitti uudessa toimessaan helmikuun alussa. Sosiaali- ja terveysministeriö teki nimityksen joulukuussa 2008.

Lapin yliopiston sosiaaligerontologian ja sosiaalityön professorina Vaarama toimi vuodesta 2005 lähtien. Tätä ennen hän toimi mm. järjestötehtävissä Vanhustyön keskusliitossa ja Suomen mielenterveysseurassa sekä tutkimusprofessorina Stakesissa.

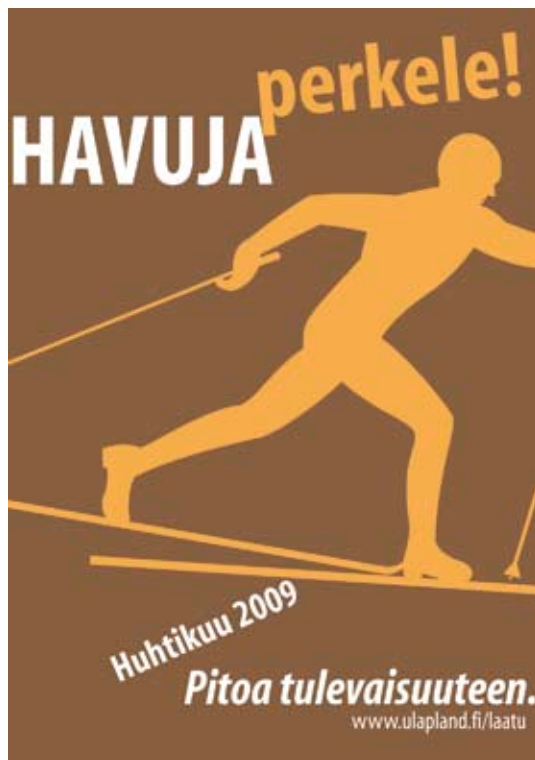
Vaarama on tehnyt opetustyötä 25 vuotta ja tieteellistä tutkimustyötä vuodesta 1990 lähtien. Hän on suorittanut yhteiskuntatieteiden tohtorin tutkinnon Lapin yliopistossa 1995.

Lapin korkeakoulukonsernille ensimmäinen työntekijä

Lapin korkeakoulukonsernille on valittu ensimmäinen työntekijä. Konsernin johtoryhmä on valinnut konsernin tietohallinnon erityisasiantuntijaksi diplomi-insinööri *Kauko Karppisen*, 54. Karppisen tehtävänä on mm. valmistella konsernin tietohallinnon kokonaisarkkitehtuuria sekä johtaa konsernin tietohallinnon käyttöönottoa.

Kauko Karppinen on toiminut Volvolla eri tehtävissä vuodesta 1986, viimeksi informaatioteknologian yksikössä projektinjohtajana. Hän on suorittanut diplomi-insinöörin tutkinnon Chalmersin Teknisessä korkeakoulussa Ruotsissa. Sodankylästä lähtöisin oleva Karppinen muutti Ruotsiin 1969.

Karppinen aloittaa työnsä Lapin korkeakoulukonsernissa huhtikuun alussa 2009.

Yliopistolla on ollut tammikuusta lähtien käynnissä erityisesti opiskelijoille suunnattu auditointikampanja. Auditointikampanjan julisteet, flajjerin sekä näytönsäästäjät ovat suunnitelleet graafisen suunnittelun opiskelijat Hanna Piekkola ja Elina Virtanen. Työn ohjaajana toimi lehtori Silja Nikula.

Lapin yliopisto auditoidaan keväällä 2009

Korkeakoulujen arviointineuvosto on nimittänyt Lapin yliopiston auditointiryhmän kokouksessaan 18. helmikuuta 2009. Auditointiryhmä vieraillee Lapin yliopistolla 21.–24. huhtikuuta 2009.

Auditointiryhmän puheenjohtajana on tutkimusjohtaja *Timo Aarvaara* Helsingin yliopistosta. Ryhmän muut jäsenet ovat vararehtori *Hannu Apajalahti* Sibelius Akatemiasta, kehitysjohtaja *Mirja Toikka* Kymenlaakson ammattikorkeakoulusta, projektijohtaja *Tani Järvinen* Laatukeskuksesta ja SYLin nimeämänä oikeustieteen ylioppilas *Maiju Mäkilä* Turun yliopistosta.

Auditointi kohdistuu Lapin yliopiston laadunvarmistuksen kokonaisuuteen ja perustehtävien laadunvarmistukseen. Auditoinnin kohteena on Lapin yliopiston laadunvarmistusjärjestelmä, jonka yliopisto on kehittänyt omista lähtökohdistaan ja tavoitteidensa mukaisesti. Auditoinnissa arvioidaan laadunvarmistusjärjestelmän kattavuutta, toimivuutta, avoimuutta, viestivyyttä ja vaikuttavuutta. Lisäksi arvioidaan, miten yliopisto seuraa, arvioi ja kehittää laadunvarmistusjärjestelmäänsä.

Päätös auditoinnin lopputuloksesta annetaan syyskuussa 2009.

Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunta 30 vuotta

Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunta juhlistaa 30-vuotista toimintaansa järjestämällä yleisölle tarkoitettua Studia Generalia -luentosarjan. Jokaisessa tapahtumassa on kaksi esitelmää, jotka ovat 20–30 minuutin mittaisia. Esitysten jälkeen yleisöllä on mahdollisuus kommentoida aiheita ja esittää niihin liittyviä kysymyksiä.

Keväällä 2009 järjestetään neljä tapahtumaa, joissa Lapin yliopiston professorit ja vierailijat esitelmöivät seuraavista aiheista:

23. maaliskuuta 2009

Miten demokratia toteutuu lakien säätämisessä? Dekaanin *Matti Nieminen* ja eduskunnan pääsihteeri *Seppo Tiitinen*.

7. huhtikuuta 2009

Elävien ja kuolleiden ihmisoikeudet: professori *Helena Ranta* ja emeritusprofessori *Kari Hakapää*.

15. huhtikuuta 2009

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo nykyajan työelämässä: professori *Sepo Koskinen* ja professori *Merja Kinnunen*.

6. toukokuuta 2009

Mitä seksuaalirikoksissa on salattavaa? Professori *Terttu Utriainen* ja dosentti *Mirva Lohiniva-Kerkelä*, kommenttipuheenvuoro laamanni *Ritva Supponen*.

Studia Generalia -luennot pidetään Lapin yliopistolla Fellman- ja Castrén-saleissa, klo 17.00–19.00.

Kaikki asiasta kiinnostuneet ovat tervetulleita. Tilaisuudet ovat maksuttomia.

Arktista tutkimusta 20 vuotta -yleisöluennot

Arktis-tutkijakoulun kevään luentosarjassa valotetaan arktista tutkimusta. Luennot järjestetään Lapin yliopiston Arktisen keskuksen 20-vuotisjuhlavuoden kunniaksi.

Helmikuussa alkaneet luennot jatkuvat tiistaina 17. maaliskuuta, jolloin tutkija *Tanja Joona* Arktisesta keskukselta ja Arktis-tutkijakoulusta luennoi alkuperäiskansojen maa-alueista Latinalaisessa Amerikassa verraten niitä Pohjoismaiden tilanteeseen. Hän arvioi etenkin alkuperäiskansojen oikeuksia turvaavan ILO:n sopimuksen numero 169 ongelmakohtia.

Tiistaina 21. huhtikuuta tutkija *Sanna Ovasainen* Arktis-tutkijakoulusta pohtii yksilöä ympäristöpoliittisena toimijana Lapissa.

Luennot on tarkoitettu kaikille aiheista kiinnostuneille, ja niihin on vapaa pääsy. Luennot pidetään kello 18.00 alkaen Arktikumin Auroa-salissa (Pohjoisranta 4, Rovaniemi).

Merenpinta voi nousta metrin sadassa vuodessa

Uuden tutkimuksen mukaan merenpinta voi nousta jopa metrin tulevan sadan vuoden aikana. Tämä on kolme kertaa enemmän kuin YK:n hallitustenvälisen ilmastomuutospaneelin IPCC:n ennusteet.

Jos oletetaan IPCC:n arvioiden mukaan, että ilmasto lämpenee tällä vuosisadalla noin kolme astetta, uuden mallin pohjalta tehdyt ennustukset osoittavat, että merenpinta nousee sadassa vuodessa 0,9–1,3 metriä.

– Näin nopea nousu tarkoittaa, että jäätiköt reagoivat lämpötilan nousuun ja sulavat huomattavasti nopeammin kuin mitä asiantuntijat olettivat vielä muutama vuosi sitten. Kun viimeinen jääkausi päättyi noin 11 700 vuotta sitten, jäätiköt sulivat niin nopeasti, että merenpinta nousi 11 millimetriä vuodessa, mikä tarkoittaa metriä sadassa vuodessa. Jos laskelmamme pitävät paikkaansa, sama vauhti toteutuu tällä vuosisadalla, jolloin esimerkiksi myrskyistä ja hyökyaalloista aiheutuvien

tulvien todennäköisyys kasvaa merkittävästi, kertoo tutkimuksen vastaava kirjoittaja *Aslak Grinsted* Kööpenhaminan yliopiston Niels Bohr -instituutista.

Uudessa tutkimuksessa merenpintaa on tarkasteltu menneisyyden kautta.

– Olemme tehneet laskelmamme sen pohjalta, mitä menneisyydessä on tapahtunut sen sijaan, että olettaisimme, mitä tulevaisuudessa saattaa tapahtua. Olemme verranneet suoraan maapallon lämpötilaa ja merenpinnan tasoa toisiinsa 2 000:n viime vuoden aikana, Grinsted sanoo.

Grinsted teki tutkimuksen Lapin yliopiston Arktisessa keskuksessa yhdessä Arktisen keskuksen ja Oulun yliopiston tutkimusprofessori *John Mooren* sekä liverpoolilaisen Proudmanin meritieteellisen laboratorion tutkijan *Svetlana Jevrejevan* kanssa.

Tutkimustulokset on julkaistu tieteellisessä *Climate Dynamics* -julkaisussa.

Liiketoimintaosaamista matkailualalle

Lapin yliopistossa käynnistyy syksyllä 2009 matkailualan maisteriohjelma, josta valmistuu monitieteisiä liiketoimintaa osaavia henkilöitä matkailualan erilaisiin asiantuntija-, kehittämis- ja johtotehtäviin.

Maisteriohjelmassa keskitytään liiketoimintaosaamiseen, jota tarvitaan matkailupalvelujen muutosten johtamisessa ja kehittämisessä sekä matkailualan yritystoiminnassa yleisesti. Koulutus järjestetään tiiviissä yhteistyössä työelämän kanssa, mikä edesauttaa valmistuneiden työllistymistä. Myös yksityisyritys on yksi vaihtoehto työllistyä tutkinnon suorittamisen jälkeen. Valmistuvat voivat työllistyä julkiselle, yksityiselle tai järjestösektorille.

Opetus toteutetaan etä- ja monimuoto-opetuksena. Koulutuksen aikana järjestetään muutamia tapaamisia Rovaniemellä Lapin yliopistossa sekä pienryhmätapaamisia eri puolilla Pohjois-Suomea.

Koulutus toteutetaan yhteistyössä Lapin Maakuntakorkeakoulun, Lapin yliopiston matkailun ja liiketoiminnan tiedekunnan, Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutin sekä avoimen yliopiston kanssa.

Creative Lapland

Jo viidettä kertaa järjestettävä kansainvälinen Creative Lapland -seminaari kokoaa matkailun ja elämystalouden osaajat Rovaniemelle 23. huhtikuuta 2009. Seminaari on näyteikkuna elämystalouden eturivin yrityksiin.

Mukana tämän vuoden seminaarissa ovat mm. sähköisen liiketoiminnan grand old lady sekä elämystalouden ja kestävä kehityksen asiantuntija *Anna Pollock* (Iso-Britannia), keskellä Nevadan aavikkoa järjestettävän Burning Man Festival -megatapahtuman ideanikkari *Marian Goodell* (USA) sekä suuressa nousussa ympäri maailmaa olevan uuden, pienille ja keskisuurille ohjelmopalveluyrityksille tarkoitetun sähköisen varausjärjestelmä ja jakelukanava Rezgon toimitusjohtaja *Stephen Joyce* (USA).

Creative Lapland 2009 on kansallisen Matkailun ja elämystuotannon osaamisklusterin kevään kansainvälinen huippuseminaari, jonka käytännön järjestelyistä vastaa klusteriohjelman koordinaattori LEO yhteistyössä Savonlinnan seudun, Uudenmaan, Varsinais-Suomen ja Jyväskylän osaamiskeskusten kanssa.

www.creativelapland.com

Turismi

työnä ja ammattina

Mitä tapahtuu kun yhden vapaa-ajasta tulee toisen työtä? Millaisia töitä, uria, taitoja, työyhteisöjä ja ympäristöjä matkailu tarjoaa? Onko koulutuksesta apua vai ei? Millaista yhteiskuntapolitiikkaa Suomessa ja Lapissa tehdään matkailun avulla?

Tervetuloa keskustelemaan matkailusta Suomen Akatemian Turismi työnä –projektin (2006-09) kaikille avoimiin päätösesminaareihin Lapin yliopistolla.

I Matkailu työnä, taiteena ja tieteenä

11.3.2009 klo 10.00-15.00 (Castrén Sali)

Avaussanat • Valokuvan turistisuus • Matkailun elinkeinopolitiikkaa Lapissa • Naisten ja miesten työt Lapissa • Turismin ohjailusta • Matkailutyön pedagogiikka • Mitä vikaa on matkailussa? • Mahdollisia yllätysesiintyjä ja yleisökeskustelu

II Matkailutyön muodot ja mahdollisuudet

19.3.2009 kl 12.00-17.00 (Mauri-Sali, taiteiden tiedekunta)

Avaussanat • Nukkuminen matkailuteollisuudessa • Matkailutyötä luonnossa • Johtamistyön tekeminen matkailussa • Matkailutohtoreiden työt ja työidentiteetit • Mahdollisia yllätysesiintyjä ja yleisökeskustelu

Seminaarien tarkemmat ohjelmat www.ulapland.fi/taw

SUOMEN AKATEMIA

UNIVERSITY OF LAPLAND
LAPIN YLIOPISTO

METLA

Markkinoiden verhottu vapaus

Vuoden 2010 alusta toteutettava yliopistouudistus on valmisteltu nopeasti ja keskitetysti. Monista hyvistä tavoiteista huolimatta se on hyppy tuntemattomaan. Onneksi ihminen ja myös organisaatio sopeutuvat ajan kanssa lähes mihin tahansa.

Uudistus antaa yliopistoille vapauden hankkia toimintaansa varten valtion talousarvion ulkopuolista rahoitusta ja päättää itse omasta toiminnastaan ja organisaatiostaan. Missä sitä löysää rahaa mahtaa tänä päivänä olla? Mikä olisi tähänkään mennessä estänyt lahjoitusten ohjautumista yliopistoihin? Pörssiyhtiöt eivät rahaansa vastikkeetta jakele, ja varsin nihkeitä lahjoittajia ovat olleet myös yksittäiset optiomiljonäärit. Ainoat jäljelle jäävät rahoittajat ovat taitavat olla jatkossakin yliopistojen kotikaupungit sekä yliopistosympatioita ja yhteiskuntavastuuta tuntevat yksittäiset kansalaiset.

Lapin yliopiston pitkäaikainen rehtori Esko Rieppula kirjoitti edellisessä Kide-lehdessä yliopistojen astuvan uudistuksen myötä talouden osalta heikolle, yksioiselle jälle. Kun ministeriön valtionavut jäävät riittämättömiksi eikä muutakaan rahoitusta ole, on uuden toimitusjohtajarehtorin ainut mahdollisuus ryhtyä myymään opiskelupaikkoja ja yliopistossa tehtävää tutkimusta. Tietenkin pankista saa lainaa, mutta se on maksettava takaisin. Liekö se haluttua taloudellista autonomiaa?

On totta, että valtion tilivirastona yliopiston toimintaa ovat sitoneet valtion virastojen pelisäännöt sekä valtion talousarvion momentit. Tulosoikeuden myötä momentit on kuitenkin jo kauan sitten yhdistetty järkeviksi. Yliopistoille luvattiin autonomiaa jo 1990-luvun alussa, kun niille myytiin tulosoikeusta. Autonomian ehtona oli tuolloin, että yliopistot huolehtisivat sovittujen tutkintotavoitteiden täyttymisestä. Toisin kuitenkin kävi. Tulossopimuksiin kirjattiin runsaasti erilaisia indikaattoreita ja rahanjaon perusteiksi vaadittiin selvityksiä selvitysten jälkeen. Vuosien mittaan ministeriön tietotarve on kasvanut entisestään.

Arvioinnista on tullut keskeinen resurssien kohdentamisen väline. En usko, että tilanne tulee tästä muuttumaan uusia yliopistolaitoksessa. Yliopistot itse eivät näitä kaikkia tietoja tarvitse.

Talouteen liittyvien kysymysten ohella yliopistojen itsenäisen oikeudellisen aseman sanotaan tuovan yliopistoille vapautta päättää toiminnastaan ja organisaatiostaan. Miten vapaus lisääntyy, jää nähtäväksi. Opetusministeriö tulee edelleen säilyttämään päätösvaltaansa koulutuspolitiikan ohjauksen nimissä aina koulutusohjelmien tasolle saakka. Jos talouden osalta heittäytytään markkinavoimien armoille, niin miksi ei otetta voisi löysätä varsinaisen toiminnan osalta? Tiedepolitiikassa ministeriön ohjausote on ehkä vähäisempi, mutta rahoituksen kautta ohjausote säilyy edelleen. Korkeakoulututkijoiden toivoisi selvittävän, missä asioissa ja missä määrin opetusministeriöllä on tarvetta oikeasti ohjata yliopistoja.

Oma käsitykseni on, että yliopistouudistus lisää epäilemättä yliopiston vapautta joissakin käytännön asioissa, mutta tuskin kokonaisuutena. Uudistusta ei kuitenkaan enää tässä vaiheessa kannata vastustaa. Virkamiehenä olen oppinut, että elleivät omat rahkeet riitä olosuhteiden muuttamiseen, niin niihin on sopeuduttava. Yliopistola on tähänkin saakka ollut vapaus päättää sisäisestä hallinnastaan. Nyt sen uudelleenorganisointi on tarpeen, ja sitä lisävapautta, minkä yliopistolaki suo, tulisi ennakkoluulottomasti hyödyntää. Samoin yliopiston konserniyhteistyö ammattikorkeakoulujen kanssa tulee hoitaa tavoitteiden mukaisesti niin, että yhteistyössä ja vahvempina yksiköinä voimme kohdata yliopistolaitoksen tulevat haasteet.

Juhani Lillberg
Hallintojohtaja

Paras sosiaalityön pro gradu Lapin yliopistosta

Sosiaalityön tutkimuksen seura on palkinnut yhteiskuntatieteiden maisteri *Saija Ranzin* Lapin yliopistoon tekemän pro gradu -tutkielman vuoden 2008 parhaana opinnäytetyönä. Palkinto jaettiin helmikuussa 2009 valtakunnallisilla Sosiaalityön tutkimuksen päivillä Turussa.

Saija Ranz tarkastelee pro gradu -tutkielmassaan naiseutta, myyttistä naisen kehoa, seksuaalisuutta ja mainetta tapaustutkimuksellisesti. Hänen aineistonaan on kolme erillistä haastattelua yhden seksityötä tekevän naisen kanssa.

Seksityötä tekevä nainen on tutkielmassa esimerkki siitä, miten kulttuuriset tekijät, kuten käsitykset ja oletukset naisesta, muovaavat yleisiä käsityksiä ja luovat stereotyyppioita, jotka

voivat puolestaan johtaa ihmisen yksilöllisten piirteiden sivuuttamiseen. Tutkielma avaakin seksityötä tekevän naisen erilaisia identiteettejä, kuten työtä tekevän äidin identiteettiä ja erilaisen elämäntavan valinneen, seksistä nauttivan naisen identiteettiä, monipuolises-ti ja teoreettista kirjallisuutta hyödyntäen. Samalla se rikkoo myyttistä ja kliseistä kuvaa seksiä myyväästä naisesta.

Sosiaalityön tutkimuksen seura jakaa vuosittain Sosiaalityön tutkimuksen päivien yhteydessä Pro gradu -palkinnon ansiokkaalle sosiaalityön pro gradu -tutkielman tekijälle. Palkinnon saaja valitaan sosiaalityön opetusta antavien yliopistojen asettamien kuuden ehdokkaan joukosta. Palkinto on jaettu vuodesta 2001 alkaen.

Lapin yliopisto tiivistää yhteistyötään Japaniin

Lapin yliopiston rehtori *Mauri Ylä-Kotola* ja hallintojohtaja *Juhani Lillberg* vierailivat viime vuoden lopulla useissa japanilaisissa yliopistoissa sekä Suomen lähetystössä Tokiossa ja Northern Regions Centerissä Sapporossa selvittäen mahdollisuuksia yliopiston Japani-yhteistyön tiivistämiseen ja monipuolistamiseen.

Vierailun tuloksena Lapin yliopisto ja Sapporon yliopisto ovat sittemmin allekirjoittaneet yhteistyösopimuksen, jolla luodaan puitteet yliopistojen väliselle opiskelija- ja tutkijavaihdolle mm. sosiaalitieteiden, oikeustieteiden sekä kulttuuri- ja kieliopintojen aloilla.

Lapin yliopiston Japani-yhteistyö on toistaiseksi suuntautunut lähinnä Hokkaidon saarelle. Yliopistolla on ollut yhteistyösopimukset Tokai-yliopiston ja Dohto-yliopiston kanssa jo yli kymmenen vuoden ajan. Hallintojohtaja ja Lillbergin Japani-yhteydet ovat yliopistoyhteistyön lisäksi kattaneet vuosikymmenien ajan myös monia muita aloja. Hokkaidon Northern Regions Center myönsi lokakuussa vuosipäivänsä yhteydessä Lillbergille tunnustuspalkinnon Hokkaidon ja Lapin välisten kansainvälisten yhteyksien kehittämisestä.

Miten ymmärtää ja johtaa muuttuvia markkinoita

Yritykset tarvitsevat uusia näkökulmia ja työkaluja jokapäiväiseen toimintaansa. Lapin yliopisto vastaa haasteeseen tarjoamalla uusia monitieteisiä koulutuskokonaisuuksia.

Muuttuvilla markkinoilla erityisesti luovat alat (esim. tilasuunnittelu, media-, peli-, muoti- ja muotoilu-ala), vapaa-ajanteollisuus ja elämysteollisuus saavat yhä keskeisemmän aseman.

Markkinoiden uusi tilanne on haaste myös koulutustarjonnan kannalta: perinteiset, yhteen tieteenalaan ja pääaineeseen kytketyt koulutusohjelmat eivät välttämättä enää riitä. Perinteisen taloudellisen osaamisen rinnalle tarvitaan yhä monialaisempaa liiketoimintaosaamista, uusia ja innovatiivisia osaamisyhdistelmiä.

Lapin yliopiston kulttuuriteollisuuden koulutuskokonaisuuden uudet maisteriohjelmat ovatkin monitieteisiä opintokokonaisuuksia, joiden tavoitteena on kouluttaa muotoilijoita ja median osaajia luovan talouden yhä kasvaviin tarpeisiin. Koulutusohjelmat on suunnattu vähintään alemman korkeakoulutason opinnot suorittaneille.

www.ulapland.fi/tilanilme
www.ulapland.fi/dmm

Uusia e-aineistoja Lapin yliopiston verkossa

Web of Science (ISI) sisältää seuraavat viitetietokannat:

- *Social Sciences Citation Index* sisältää viitetiedot yli 1 700:sta yhteiskuntatieteellisen lehden artikkelista sekä niiden lähteistä
- *Arts and Humanities Citation Index* sisältää viitetiedot yli 1 100:sta humanististen alojen lehden artikkelista
- *Science Citation Index* sisältää viitetiedot yli 5 700:sta luonnontieteiden lehden artikkelista

Perushakutoimintojen lisäksi *Web of Science* tarjoaa mahdollisuuden hakea myös viittausten perusteella ja näin jäljittää esim. kirja-arvosteluja ja tietyistä kirjoista käytyä keskustelua.

Journal Citation Reports (ISI) on tieteellisten lehtien arvioinnin työkalu, sisältää esim. lehtien viittauskertoimet, *Impact Factorit*.

Integrum on laaja venäläinen tietokanta, joka sisältää Venäjällä ja muissa IVY-maissa julkaistuja sanoma- ja aikakauslehtiä, uutistoimistojen ja radio- ja televisiokanavien aineistoja, internet-julkaisuja, kaunokirjallisuutta, virallis-julkaisuja ja tilastoja. Palvelu sisältää mahdollisuuden kääntää hakusanat englannista venäjäksi tai käyttää virtuaalista kyrillistä näppäimistöä.

ETDE World Energy Database

> Linkit uusiin aineistoihin löytyvät Nelli-portaalista: www.nelliportali.fi

Valokuva: Matti Aikio

Tilateos Arktikumin edustalle

Arktikum-talon edustalle on tehty jäädä, vanerista ja puuvillasta tilataideteos, Jäähahtuva. Teoksen on suunnitellut Lapin yliopiston tekstiilis suunnittelun opiskelija *Veera Vitikka* Arktisen keskuksen tiedekeskuksen toimeksiannosta.

Jäähahtuva-teos on Veera Vitikan pro gradu -tutkielman taiteellinen osa. Vitikka opiskelee taiteiden tiedekunnassa tekstiilisuunnittelua. Teos on toteutettu yhteistyönä Lapin yliopiston Arktisen keskuksen tiedekeskuksen

kanssa, ja sen ovat toteuttaneet Arktisen keskuksen työmestarit *Raimo Pankkonen* ja *Veli-Heikki Sarasää*.

Teoksen suunnittelija Veera Vitikka kertoo, että häntä inspiroi alkuperäiskansojen luontokäsitys, jonka mukaan ihminen on osa luontoa ja yhdenvertainen sen kanssa.

– Teos pohtii länsimaisen luontokäsityksen seurauksia, kuten ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia arktisille alueille, Vitikka sanoo.

Koulutusta yrittäjyysvalmiuksista

Lapin yliopiston koulutus- ja kehittämispalvelut testaa uutta yrittäjyysvalmiuksia käsittelevää verkkokurssia.

Lapin yliopiston koulutus- ja kehittämispalvelut on mukana eurooppalaisessa EVETE2-hankkeessa, jossa suunnitellaan verkko-opetusta hyödyntävää koulutusta opettajille ja kouluttajille. Hankkeessa on valmisteltu kuusi erilaista kurssikokonaisuutta, joiden aiheina ovat viestintä äidinkielellä, digitaalinen osaaminen, oppimaan oppiminen sekä yrittäjyys.

Lapin yliopisto on tuottanut hankkeeseen kurssikokonaisuuden yrittäjyysvalmiuksista. Kurssin neljässä osassa tarkastellaan yrittäjyysvalmiuksia alakoulussa, yläkoulussa, ammatillisella toisella asteella sekä aikuiskasvatuksessa.

EVETE2-hanketta koordinoi Kaunasin tekninen yliopisto Liettuasta. Lisäksi hankkeessa on mukana toimijoita Islannista, Isosta-Britanniasta, Kreikasta, Suomesta ja Unkarista.

www.ulapland.fi/evete

Opiskelijasta yrittäjäksi yrittäjäpolvenvaihdon kautta

Lapissa on noin 1 500 yritystä sukupolven- ja omistajanvaihdon edessä vuoteen 2013 mennessä. Suurin haaste yrittäjäpolvenvaihdoksissa on sopivan ja ammattitaitoisen jatkajan löytäminen. Muita ongelmia yrittäjäpolvenvaihdoksissa ovat mm. arvonmäärittäminen sekä yritys- ja sopimusjuridiikkaan liittyvät kysymykset.

Edellä mainittuja ongelmia pyritään ratkaista Lapin korkeakoulujen ja ammattioppilaitosten yhteisessä Yrittäjäpolvenvaihdos (YPV) -hankkeessa. Siinä kehitetään toimintamalli, jonka avulla yrittäjäpolvenvaihdosta suunnittelevat lappilaiset pk-yritykset löytävät yritystoiminnan jatkajan korkeakoulujen tai ammattioppilaitosten opiskelijoiden keskuudesta.

Hankkeessa järjestetään yrittäjäpolvenvaihdokseen liittyviä koulutustilaisuuksia eri puo-

lilla Lappia sekä autetaan yrittäjää luopumaan yrityksestään suunnitellusti. Lisäksi tuetaan opiskelijoiden positiivista asennoitumista yrittäjyyteen ja autetaan opiskelijoita näkemään yrittäjyys varteenotettavana uravaihtoehtona. Hankkeessa luodaan myös monialainen yrittäjyyden opintokokonaisuus, jota voidaan toteuttaa niin oppilaitoksissa kuin yrityksissäkin.

Yrittäjäpolvenvaihdos-hanketta hallinnoi Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Hankkeen muut toimijat ovat Rovaniemen ammattikorkeakoulu, Lapin yliopisto, Ammattiopisto Lapia sekä Lapin ammattiopisto. Hanketta rahoittaa pääosin Lapin lääninhallitus Euroopan unionin sosiaalirahaston kautta.

Vuosipäiväjuhla ja henkilökuntajuhla

Lapin yliopisto juhlii 30-vuotista taivalta perjantaina 13. maaliskuuta 2009.

Vuosipäiväjuhla

Fellman-salissa kello 13.00 alkaen. Tilaisuudessa puhuvat rehtori *Mauri Ylä-Kotola* ja kirjastosihtööri *Kaarina Stark*. Lapin yliopiston historiaateoksen julkistaa historiateostoimikunnan puheenjohtaja *Esko Riepu-la*. Lisäksi tilaisuudessa jaetaan Vuoden opettajan palkinto ja huomionosoitukset.

Tilaisuuden musiikista vastaavat *Esko Parikka* ja *Hannu Raudaskoski*. Viestintäpäällikkö *Olli Tiuraniemen* kirjoittaman pienoisanäytelmän *Elämää raakana* esittävät Rovaniemen kaupunginteatterin näyttelijät *Kylli Köngäs* ja *Markku Köngäs*. Tilaisuuden lopuksi *Matti Kaarlejärvi* tulkitsee *Nils Aslak Valkeapään* promootiorunon.

Henkilökuntajuhla

Alkaa illallisella taiteiden tiedekunnan agorassa kello 19.00. Ohjelmassa on mm. kaksi teatteriesitystä. *Anton Tšehovin* Tupakan vaarallisuudesta tekstin tulkitsee Lapin ylioppilasteatterin näyttelijä *Olli Halttu*. *Rosa Likso-min* teksteistä *Esko Janhusen* dramatisoiman näytelmän *Sini Vuokko* esittää *Irene Tikka*. Lisäksi illan ohjelmassa on tekstiili- ja vaatetusalan opiskelijoiden muotinäytös. Illan musiikista vastaa Rovaniemi Jazz Ensemble solistinaan *Karoliina Kotala*.

Epätoivon ja toivon verkot

Vuoden alku oli dramaattista aikaa kansainvälisessä politiikassa. Gazan konflikti meni jälleen kerran hyväksytävyyden rajojen ulkopuolelle. Sota eräällä maailman tiheimmin asutulla seudulla aiheutti valtavia materiaalisia ja inhimillisiä tuhoja, joiden korjaamiseen eivät suurimmatkaan rahamäärät riittä. Katkeruutta ja vihaa ei paranna euroilla.

Gaza ei ole pelkästään israelilaisten ja palestiinalaisten sodan näyttämö. Se on symbolinen taistelukenttä, jonka vaikutukset eivät jää Välimeren pohjukkaan. Verkostoituneessa ja keskinäisriippuvassa maailmassa Gazan taistelut linkittyvät osaksi muita poliittisia prosesseja ja kiistoja. Taistelujen merkitys on monin verroin suurempi kuin kysymys yhdestä maapalasta ja sen asukkaista.

Israelin toimille on puolustajansa, vaikka suurempi osa ihmisistä tuntee myötätuntoa nimenomaan Gazan asukkaiden puolesta. Epätoivo Gazassa merkitsee vihan ja radikalismien kasvua myös muualla. Tällainen kiista vahvistaa olemassa olevia jakolinjoja muslimien ja ei-muslimien välillä ja antaa liian helppoja välineitä yhä uusien terroristisukupolvien syntymiselle. Gaza on kuin haava, joka ei pääse paranemaan, vaan joka repäistään auki aina uudestaan maailman silmien edessä.

Gazan taistelut loppuivat – tällä erää – samoihin aikoihin, kun Yhdysvaltojen uusi presidentti astui virkaansa. Jos Gazan tilannetta kuvastaa epätoivo, niin presidentti *Barack Obaman* virkakauden alku on ollut toivon sävyttämää. Obamaan onkin kohdistunut ennennäkemättömiä odotuksia, ei vain Yhdysvalloissa vaan ympäri maailman.

Yksi ihminen ei muuta historiaa – ainakaan yksin. Obamaan liittyvä toiveikkuus mahdollistuu vain, jos hän onnistuu luomaan myönteisten ketjureaktioiden verkon. Samalla tavalla kuin palestiinalaisten ja israelilaisten väliset taistelut eivät ole vain heidän taistelujaan, ei myöskään ”toiveikas tulevaisuus” voi olla vain Obaman harteilla.

Usein on helpompi uskoa kielteisten asioiden leviämiseen. Samalla tavalla pitäisi kuitenkin luottaa myönteisiin ketjureaktioihin ja tартtua niiden luomiin tilaisuuksiin. Toiveikkuuden kehittyminen vaatii myös siihen vastaa-mista, mikä ei kyynisyyteen ja epäluuloisuuteen taipuvassa kansainvälisissä suhteissa ole yksinkertainen asia.

Tulevaisuuden siemenet ovat menneisyydessä. Menneisyys voi antaa arvokasta tietoa ja ymmärrystä ratkaista vaikeita ongelmia. Toisinaan on myös hyvä selvittää, mitä menneisyydessä on tapahtunut, jotta päästäisiin rakentamaan tulevaisuutta. Mutta joskus olisi ehkä tärkeämpää unohtaa kuin vaatia hyvitystä aikaisemmista menetyksistä. Vaikeissa poliittisissa prosesseissa ja sotatilanteissa yleensä kaikki ovat jollakin tavalla syyllisiä ja toisaalta jollakin tavalla uhreja. Hivenen sinisilmäinen tulevaisuudenusko huonon muistin kera saattaisi avata uudenlaisia ratkaisun mahdollisuuksia.

Tapahtumia Lapin yliopistossa

Studia generalia: Pohjoisia rajoja

Lapin rajavartiolaitos ja Lapin yliopiston yhteiskuntatutkimuksen laitos järjestävät yhteistyössä luentosarjan Pohjoisia rajoja, joka käsittelee rajoja, turvallisuutta ja pohjoisuutta.

Luentosarja liittyy Rajavartiolaitoksen 90-vuotisen historian juhlintaan. Se on yleisölle avoin ja maksuton. Luennoitsijat edustavat laajasti rajaturvallisuuden ja turvallisuuspolitiikan asiantuntemusta Lapin, Murmanskin, Suomen ja Euroopan unionin alueella.

Luennot järjestetään klo 17.00 alkaen Lapin yliopiston Asko ja Esko -salissa.

- **10.3.2008**

Lapin rajavartiolaitoksen komentaja eversti Jarmo Vainikka ja Venäjän federaation Alakurtin alueen rajavaltuutettu eversti Stanislav Maslov luennovat rajaturvallisuuden ylläpitämisestä Lapin ja Alakurtin alueilla.

- **17.3.2008**

Helsingin yliopiston lehtori, valtiotieteen tohtori Anna-Liisa Heusala luennoi uusista geopolittisista turvallisuusalueista.

- **24.3.2008**

Dosentti Juha Pohjonen luennoi aiheenaan Rajojen vartiointi kylmän sodan aikaan, pintavakoilua ja suomettumista.

- **31.3.2008**

Euroopan unionin Rajaturvallisuusviraston (FRONTEX) pääjohtaja prikaatinkenraali Ilkka Laitinen luennoi eurooppalaisen rajaturvallisuusjärjestelmän kehittämisestä ja tulevaisuudesta.

- **7.4.2008**

Tutkija, yhteiskuntatieteiden maisteri Tapio Nykänen luennoi aiheenaan Käsivarren paimentolaisporonhoito valtion rajapinnalla.

Oikeustieteellistä koulutusta 30 vuotta Lapin yliopistossa

- **16.3.2008**

Past, Present and Future of Legal Education -seminaari

Klo 13.15–16.00, Castrén-sali

Englanninkielisessä seminaarissa puhuvat professori Jaakko Husa, emeritusprofessori Kjell-Åke Modéer sekä professori Jan Smits.

- **20.3.2009**

Perspective, Practice and Parlance

Juhlaseminaari välimiesmenettelystä

Klo 9.00–15.00, Esko ja Asko-sali

Lisää ajankohtaisia
tapahtumia
nettisivuillamme:

www.ulapland.fi/tapahtumat

UNIVERSITY OF LAPLAND
LAPIN YLIOPISTO

PL 122 • 96101 ROVANIEMI

Sopimus 881414

Unelma elää pohjoisessa

Toteuta itseäsi, hae Suomen ainoaan tiede- ja taideyliopistoon Rovaniemelle. Elä aitoa, punaposkista elämää hankien hohteessa ja yöauringon hehkussa. *Onni voi löytyä Lapista.*

- Kasvatustieteiden tiedekunta
- Matkailun ja liiketoiminnan tiedekunta
- Oikeustieteiden tiedekunta
- Taiteiden tiedekunta
- Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Tutustu Lapin yliopistoon:

www.ulapland.fi

Haku:

www.yliopistohaku.fi

Hakuaika 2.2.–30.4.2009

opinto@ulapland.fi
www.ulapland.fi
Lisätiedot: (016) 341 2241

UNIVERSITY OF LAPLAND
LAPIN YLIOPISTO